[illegible]
mam dū ſumus in corpore. peregrinam[illegible]
a dn̄o. Per fidem enī ambulamus et nō per
ſpem. Audemus aūt et bonā voluntatē
hēmus magis peregrinari a [illegible] et
ēē p̄ſentes ad dn̄m. Et ideo con[illegible]tendi
mus ſiue abſentes ſiue p̄ſentes placē
illi. Om̄s enī nos manifeſtari oportet
ante tribunal xp̄i: ut referat [illegible] unuſ
quiſq; p̄pria corporis prout geſſit. ſiue
bonū ſiue malū. Scientes ergo timo
rem dn̄i hominib; ſuademus: deo aūt
manifeſti ſumus. Spero aūt et in con
ſcientiis vr̄is manifeſtos nos ēē. per

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0001-0

v/h

S. g. 18

14
Be

Theol. D. VII. 331.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0002-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0003-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0004-7

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0005-3

LANDESBIBLIOTHEK
AB 154802

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0006-8

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΜΑΡΤΕΙΝΟΥ

ΤΟΥ ΛΟΥΘΗΡΟΥ, ΤΟΥ ΤΗΣ ΟΡ-
θῆς Εὐαγγελίου διδαχῆς ἐπανορθω-
τοῦ, στίχοις Ἑλληνικοῖς μεταφρα-
σθεῖσα, ὑπὸ

ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ ΠΟΣΣΕΛΙΟΥ.

CATECHESIS MARTINI LVTHERI,

PVRIORIS DOCTRINÆ
Euangelij inſtauratoris, verſibus
Græcis reddita
à
IOHANNE POSSELIO.

Cum interpretatione Latina
M. IOHANNIS POSSELII
iunioris.

ROSTOCHII
Typis Stephani Myliandri.
1589.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0007-4

MAGNIFICIS ET AMPLISSIMIS DOMINIS, VIRtute, ſapientia, eruditione & dignitate excellentibus, Reipublicæ Lubecenſis, Hamburgenſis, Roſtochienſis, Sundenſis, Wiſmarienſis, Luneburgenſis & Brunſuicenſis D. Conſulibus, totiq; Senatus ordini Clariſſimo, Dominis & Mecœnatibus ſuis,

S. P. D.

M. IOHANNES POSSELIVS *ſenior.*

ANni ſunt ſexaginta octo, cum Ethnicis & idolatricis cultibus Pontificiis ex vrbium veſtrarum templis eiectis, vera de Deo, & æterna animarum noſtrarum ſalute, doctrina publicè proponi & doceri cœpit, quæ hucuſq; Dei beneficio ibidem feliciter & propagata eſt, & adhuc progatur. Hoc tantum bonum, quod aditum

ad æternam læticiam & Dei conſuetudinem patefacit, ſuperat omnia reliqua præſidia & ornamenta, quæ Deus cumulatè in has ciuitates contulit. Etſi enim hæ Vrbes multis vitæ commodis abundant, & non modo florent robore ciuium, ingeniis præſtantibus, opibus, negotiatione, mercatura, & ſimilibus rebus vtilibus: ſed etiam bene conſtitutæ ſunt diſciplina, iudiciis & legibus, quæ non immeritò ab Attico oratore ψυχὴ πόλεως nominantur: tamen longè maius bonum accedit, videlicet Eccleſia rectè conſtituta, & Sholæ, in quibus iuuentuti cum cæteris bonis artibus, literis & Linguis doctrina religionis rectè & fideliter traditur. Hoc ſummum harum florentiſsimarum ciuitatum decus, ac præcipuum earum κειμήλιον eſt. Nam propter hunc finem præcipuè ad ſocietatem conditi ſunt homines, vt in cœtu & hominum frequentia alij ab aliis de Deo, & redemptore noſtro Ieſu Chriſto doceantur, & gloria Dei latè ſpargi poſsit & propagari.

Singulare autem & eximium Dei beneficium iudicandum eſt, quod cum magnæ in Eccleſia tenebræ eſſent, & lux Euangelij, Sophiſticis Labyrinthis, & ceremoniis ac conſtitutionibus humanis, variisq́; idolorum

cultu-

cultibus oppreſſa iaceret, Deus immenſa bonitate & miſericordia D. Martinum Lutherum excitauit, eumque donis neceſſariis inſtruxit, qui Antichriſtum reuelauit, emendauit doctrinam, & ad veræ pietatis officia, ac puros Euangelij fontes Eccleſiam reuocauit. qua de re cogitantes gratias agamus Deo æterno patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod nos ereptos ex poteſtate tenebrarum Papiſticarum, tranſtulit in regnum filij ſui, in quo habemus remiſsionem peccatorum, & reconciliationem per ſanguinem eius: & petamus à Deo ardentibus votis, vt confirmet hoc, quod operatus eſt in nobis propter templum ſanctum ſuum.

Huius autem viri de Eccleſia Chriſti, & ſingulis nobis præclarè meriti, Catecheſin vt Græcis verſibus redderem, aliquoties à viris piis & doctis partim corâm, partim per literas rogatus ſum. Vt autem de aliis non dicam, quidam ex veſtris Paſtoribus, pietatate & doctrina ornatiſsimus, ante biennium, præter alia, quæ breuitatis cauſa prætereo, in fine literarum, quas ad me dedit, hæc verba ſubiecit: Et quia me in tuorum amicorum album recepiſti, & ad ſcribendum impuliſti, patieris etiam meis te precibus onerari, & non committes, vt repulſam

patiar. Ornauiſti hactenus æternis tuis numeris (vt Philoſophica taceam) Chriſti & Apoſtolorum conciones: ceciniſti Regulas vitæ, omni ætati vtiliſsimas: Reſtat verò vnicus libellus, paruus quidem, ſi verborum & foliorum numerorum ſpectes: ſed ſi argumentum, volumen maximum eſt, Biblia nimirum Laicorum, Lutheri breuiſsima quidem explicatione, at omnium abſolutiſs. illuſtrata, & ab aliis in alias Linguas translata. Hunc libellum, vir Præſtantiſs. tibi tuisq; Muſis commendo, græco carmine vertendũ, in iuuentutis & Eccleſiæ literatę ſingularem vſum. Cum enim poſt Apoſtolorum tempora nullus ſit liber ſcriptus, qui ea breuitate et perſpicuitate religionem noſtram comprehendat, & falſa dogmata confutet, præter iſtum, æquiſsimum eſt, vt quibus poſsimus rationibus, illum iuuentuti commendemus. Quamdiu enim ille liber amabitur, tamdiu vera manebit apud nos religio. Hæc ille.

Ego verò etſi hactenus laborem hunc aggredi auſus non fui, propterea quod viribus meis diffiderem: tamen tandem Dei auxilio fretus, amicis petentibus morem gerendum eſſe putaui. Et quia intellexi, multis gratum fore, ſi latina interpretatio Græcis verſibus adderetur, filio meo, vt Græca Latinè red-

deret,

deret, hortabor fui. quam feliciter verò id fecerit, alij iudicabunt. Vt autem ego operam dedi, vt in mea translatione & phraſis græcá eſſet, & à vera Lutheri ſententia transuerſum vnguem non diſcederem: ita exiſtimo & filium meum hoc, quod voluit, vtcunque aſſecutum eſſe. etſi fateor, quædam elegantius verti potuiſſe, ſi interpres Græca tantùm paraphraſticè reddere, & non potius ad verbum ſingula exprimendo, rudioribus conſulere voluiſſet.

Quod autem Ampliſsimi & Prudentiſsimi Domini, vobis libellum hunc dedicaui, honeſtæ, & quidem piæ, vt exiſtimo, cauſæ me impulerunt. Cum enim non ſolum anteceſſores veſtri, in hiſce ſeptem illuſtribus ciuitatibus, eodem ferè anno, lucem veræ doctrinæ, quæ nobis per diuinum hoc organum, Lutherum, reſtituta eſt, amplexi ſint: ſed vos etiam præclarum hoc depoſitum conſtanter ſeruetis, & in colenda ac propaganda puritate doctrinæ, cuius ſumma in Lutheri Catechiſmo piè, breuiter & neruoſè comprehenſa eſt, omnino concordes ſitis, planè exiſtimaui, vos, quos Deus vera fide, & pia conſtanteque doctrinæ confeſsione coniunctos eſſe voluit, in hac mea dedicatione etiam coniungendos, & celebrandos

eſſe: cum, proh dolor, ſimilis orthodoxus conſenſus, & heroica conſtantia, in quibuſdam aliarum Rerumpublicararum gubernatoribus deſideretur. Hunc igitur laborem meum, exiguum quidem, ſed tamen, vt mihi perſuadeo, Deo gratum, & ab animo pio, vosq; debita cum reuerentia colente, profectum, vobis offero, etiam atque etiam officioſè petens, vt pro veſtra pietate ſingulari, & prudentia eximia, hanc meæ erga vos obſeruantiæ declarationem beneuolè, & in optimam partem accipiatis. Bene & feliciter valete. Ex Academia Roſtochienſi. Die Martini Epiſcopi. Anno

M. D. XIC.

In

In Sancti viri D. MARTHINI Lutheri Enchiridion Catecheticum, A M. IOHANNE POSSELIO V. CL. Græco carmine redditum.

ANte reformantis triſtiſſima ſecla Lutheri
Squalebant turpi Biblia ſacra ſitu.
Stridebant cathedræ nugis, vaniſq; cauillis,
Qui Chriſto poſſet fidere rarus erat.
Sed poſtquam is ſacri verum poſt Codicis vſum,
Hoc etiam patriæ mox manuale dedit:
Tunc cœpere ſuas homines agnoſcere ſordes,
Quærere & in Chriſto dulce ſalutis iter.
Tunc didicere quibus ſtudiis DEVS ipſe colendus
Eſſet, & in fratrem quæ genuina fides,
Hinc amor accenſus ſacra Biblia ſæpe legendi,
Vnica quæ fidei ſunt rata norma piæ.
Hinc viduata ſuis cecidere ſophiſmata velis,
Cœpit & imperio Papa timere ſuo:
Rideriq; minor capitis per Teutonis oras,
Et per finitimis diſſita regna locis.
Hinc iam ſæpe puer vetulo ſcit plura magiſtro,
Filius & ſuperat cognitione patrem.
Hoc manuale tibi Graia quoq; voce canorum
Muſa dat herois Poſſeliana modis.
Quod grata tibi ſume manu, & feliciter illo
Vtere, quo fias doctior & melior.
Hæc etenim non ſcire ſatis, niſi conſona ſcitis
Vita ſit, & recti pomptè operoſa fides.

NATHAN CHYTRÆVS.

AD MAGNIFICAS ET inclytas vrbes, Lubecam, Hamburgum, Roſtochium, Sundium, VViſmariam, Luneburgum, & Brunſuigam, earundemq́; Reuerendum Miniſterium, EPIGRAMMA.

SAluete illuſtres vrbes, ſacra ſcripta LVTHERI
   Pridem verſantes non remorante manu;
Et nunc Diuini conſtanter ſcripta LVTHERI
   Voluentes cupidâ ſollicitâq; manu.
Vos licet innumeræ turbarint ſæpè procellæ,
   Vidimus haud cœptam deſeruiſſe fidem.
Cuinam præclara hæc referetis munera? CHRISTO
   Et patribus patriæ, deînde MINISTERIO,
Quod mala Pontificum retegendo dogmata, rexit
   Arte ſcholas, precibus mœnia, templa fide.

ALIVD.

MAgna piam laus eſt mortali viuere vitam,
   In CHRISTO maior gloria, noſce patrem,
Maxima, velle fidem ſinceram ritè tueri,
   Neve aliam cupidis accipere auriculis.
Hæc vobis fuerint imis cum fixa medullis,
   Vrbes Teutonici fama iubarq; ſoli,
Et vobis primùm debetur gratia magna,
   Maior, qui faſces, qua decet arte, gerunt;
Maxima, ſed CHRIſti qui dogmata vera propagant,
   Vanaq; vanorum tela, minasq;, fugant.
Donec pulcra feret mundi textura ruinam,
   Det DEVS integram poſſe tenere fidem:
Conſeruet patriæ patres, templiq; Miniſtros,
   Sis caput, auxilium, ſpes rata, firma ſalus.

M. IOHANNES POSSELIVS
Iunior F.

CLA-

Clariſsimo viro, D. JOHANNI POSSELIO, Patri ſuo ſuauiſsimo, S. P. D.

Ὅτι μεταφράζεις ΛΟΥΘήρου γράμματα θεῖα,
ὦ πάτερ, ἐν πολλῇ νῦν τεῇ ἀσχολίῃ,
ἐστὶ φίλον Χριστῷ, λαῷ θ' ἅμ' ἀρέσκει ἐκεῖνο,
ᾧ διδαχὴ ὀρθὴ εὖ μετὰ φρεσὶ μέλει.
εἰ γὰρ Ἄρης φοβερὸς θάνατός τ' αἰνὸς φοβεῖ ἡμᾶς,
ταῦθ' ἡμᾶς ἐσάγει εὔδιον εἰς λίμενα.
γράμματα ταῦτα ἕως θάλλει, νεῴ εἰσ' ἀμίαντοι,
ἀλλὰ μολύνονται, κεῖνα εἰ οὐ σέβεται.
ἐκβάλλειν νηῶν τάδε γράμματα θεῖα θέλοντας
εἰς Ἀΐδαο πάλιν βάλλεο Χριστὲ δόμον.

VERSIO LATINA.

QVod ſacra diuini vertis modò ſcripta LVTHERI,
Mi Pater, implicitus ſat licet officiis,
Id placet & Chriſto, & populus quoq; laudat idipſum,
Qui veræ partes relligionis amat.
Nam ſi nos Martis, ſi mortis ſpicula terrent,
Hæc portum, tutò quò ſugiamus, habent.
Hæc dum templa colent veriſsima ſcripta, vigebunt,
Si temnent, fucos angulus omnis alet.
Tam ſacra qui templis extrudere ſcripta laborant,
Ad Stygios rurſum trudito CHRISTE lacus.

M. Johannes Poſſelius filius.

KATH.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΜΑΡΤΕΙΝΟΥ ΤΟΥ ΛΟΥΘΗΡΟΥ, στίχοις ἑλληνικοῖς μεταφρασθεῖσα.

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ.

Ἐντολὴ Α.

Εἰμὶ ἔγωγε τεὸς μοῦνος κτιστής τε θεός τε,
οὐδένα τιμήσεις θεὸν ἄλλον, πλὴν ἐμὲ οἶον.

Ἐξήγησις.

Δεῖ στέργειν ἡμᾶς καὶ δειδίμεν ἔξοχα πάντων
Τὸν θεὸν ἰθυδίκην, ἅμα καὶ πιστεύεμεν αὐτῷ.

Β.

Οὔποτε λωβεύσεις ἱερὸν θεοῦ οὔνομα σοῖο,
οὐ γὰρ ἀθῷος ἔφυ, ὅστις θεοῦ οὔνομ᾽ ἀτίμᾳ.

Ἐξήγησις.

Δεῖ σεμνῶς ἡμᾶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ὅπως μὴ καταχρώμεθα οὐνόματι κλυτῷ αὐτοῦ
πρὸς τὸ καταρᾶσθαι, ἀσεβῶς τ᾽ ἐπίορκον ὀμόσσαι,
ἠὲ γοητεύειν, ἀπατᾶν τ᾽, ἢ ψεύδεα βάζειν.
ἀλλ᾽ ἵνα τιμῶμέν μιν ἀεὶ ἔργῳ τε λόγῳ τε,
κλείοντές τε καὶ εὐχόμενοι ἐν πράξεσι πάσῃς.

Σάβ-

CATECHESEOS
MARTINI LUTHERI,
verſibus Græcis expreſſæ,
verſio Latina.

DECEM PRÆCEPTA.

I. Præceptum.

EGO ſum ſolus tuus conditor
Deusq́;,
Nullum coles Deum alium, præter me ſolum.

Explicatio.

Decet nos diligere & timere ſupra omnia
Deum iudicem iuſtum, & ſimul confidere illi.

II.

Non contumelia afficies ſacrum nomen Dei tui,
Non enim innocens eſt, quicunq; Dei nomen honore non dignatur.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atque timere,
Vt non abutamur nomine eius inclyto
Ad execrandum, impieq́; peierandum,
Aut ad incantandum fallendumq́;, vel ad dicenda mendacia,
Sed vt colamus illud ſemper re & ſermone
Celebrantes & inuocantes in actionibus omnibus.

Sab-

Γ.

Σάββατον εὐσεβέως ἁγίαζε τὸ θέσκελον ἦμαρ,
ὄφρα μάθῃς ὀρθῶς γνῶναι θεὸν ἠδὲ καὶ ὑμνεῖν.

Εξήγησις.

Δεῖ σεμνῶς ἡμᾶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ὅπως οὐκ ὀλιγωρῶμεν λόγου οὐρανίοιο,
καὶ κηρύγματος αὐτοῦ ὅλως σωτηρίου ὄντος·
ἀλλὰ περὶ πλείστου τὸ θεοῦ ποιώμεθα ῥῆμα,
σπουδαίως μιν ἀκούοντες πιστῶς τε μαθόντες.

Δ.

Αἰδέου ἠδὲ σέβου κατὰ θυμὸν σεῖο γονῆας,
ὄφρ' ἦς μακρόβιος, καὶ ὁρᾷς φάος ἠελίοιο
λαμπρὸν, ἄτερ λυπῶν ἐπὶ γαίῃ πουλυβοτείρῃ.

Εξήγησις.

Δεῖ σεμνῶς ἡμᾶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ἡμετέρους ὅπως γεννήτορας ἠδὲ καὶ ἀρχοὺς
μὴ παρορῶμεν ἀϊδρείῃσι νόου ἀγερώχως,
μηδὲ παροργίζωμεν ἔπεσσ' ἔργοισί τ' ἐκείνους·
αὐτὰρ τιμῶμεν κείνους περὶ κῆρι ἀμέμπτως,
πάντοτε ποιοῦντες φίλα καὶ κεχαρισμένα αὐτοῖς.

Ε.

Οὐδένα κτεῖνε βροτὸν σὴν αἵματι χεῖρα μιαίνων.

Εξήγησις.

Δεῖ σεμνῶς ἡμᾶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,

μηδέ-

III.

Sabbatum piè ſanctifica diuinum illum diem,
Vt diſcas rectè agnoſcere Deum atq; celebrare.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atq; timere,
Vt non contemnamus verbum cœleſte,
Et prædicationem eius, quæ omnino ſalutaris eſt:
Sed magnifaciamus Dei verbum,
Diligenter id audientes, fideliterq; diſcentes.

IV.

Reuerere & cole ex animo tuos parentes,
Vt ſis longæuus, & aſpicias lumen ſolis
Splendidum ſine doloribus in terra multos alēte.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atq; timere,
Vt noſtros parentes & magiſtratus
Non aſpernemur ſtultitia quadam mentis ſuperbè,
Neq; ad iram commoueamus verbis factisq; illos:
Sed colamus eos ex animo inculpatè,
Semper facientes quæ iucunda & grata ſint ipſis.

V.

Nullum occide hominem ſanguine tuam manum
polluendo.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atque timere,

Vt nulli

μηδένα ὄφρα κακῶς θνητῶν ποιῶμεν ἁπάντων·
ἀλλὰ βοηθῶμεν κείνοις ἔργῳτε λόγῳτε
ἐν ὀδύνης πάσης τε καὶ ἄλγεσι θυμοβόροισιν,
ὡς ἡμῖν αὐτοῖς θέλομεν καὶ τοῦτο γενέσθαι,
ἡμᾶς ἢν τι ἄχος χαλεπόν τε καὶ ἄλγος ἱκάνῃ.

ς.

Οὔποτε ἀλλοτρίην τὴν ἀπότροπον ἔρχεο εὐνήν.

Ἐξήγησις.

ἡμᾶς δεῖ σεμνῶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ἁγνείαν ἵνα ἀσκῶμεν πάντεσσι λόγοισιν,
ἠδὲ καὶ ἔργοισιν, καὶ ἑὴν παράκοιτιν ἕκαστος
ἐκ θυμοῦ φιλέῃ καθαρῶς τίητε ἀμέμπτως,
σχέτλια ἐχθαίρων γλυκυμειλίχου ἔργ' Ἀφροδίτης.

Ζ.

Οὐ κλέψεις ἑτέρων κτέαρ' ἐπὶ χεῖρας ἰάλλων.

Ἐξήγησις.

ἡμᾶς δεῖ σεμνῶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ὅπως μὴ δολερῶς ἀφελώμεθα ἠὲ βίηφι
οὐδενὸς ἀνθρώπων τὰ κτήματα ἱμερόεντα·
ἀλλὰ βοηθῶμεν κείνοις μάλα πρόφρονι θυμῷ,
αὔξοντες σπουδῇ καὶ πιστῶς πάντα τὰ κείνων.

Η.

Μαρτυρίην ψευδῆ φεύγων τὰ δίκαι' ἀγόρευε,
μάρτυρα γὰρ δολερὸν στυγέει θεὸς ἠδὲ κολάζει.

Ἐξή-

Vt nulli hominum omnium malefaciamus:
Sed ipſis opem feramus re & verbis
In doloribus omnibus & moleſtijs animum excruciantibus,
Quemadmodum nobis ipſis vellemus etiam hoc fieri,
Si quis dolor grauis & moleſtia nos affligeret.

VI.

Nunq; in alienum abhorrendum venias lectum.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atq; timere,
Caſtitatem vt exerceamus in omnibus ſermonibus
Atque factis, & ſuam coniugem vnusquiſque
Ex animo diligat purè, colatq; ſine reprehenſione,
Scelerata odio proſequens opera blandæ Veneris.

VII.

Non furaberis aliorum facultatibus manus inferens.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atque timere,
Vt non doloſè eripiamus, aut vi quadam,
Vlli hominum ſuas facultates amabiles:
Sed opem feramus ipſis promptiſsimo animo,
Augentes ſtudioſè & fideliter omnia, quæ illorum ſunt.

VIII.

Teſtimonium falſum fugiẽs quæ iuſta ſunt loquere,
Teſtem enim falſum odit Deus & punit.

Ἐξήγησις.

ἡμᾶς δεῖ σεμνῶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι.
μηδένα ἀνθρώπων ὅπως προδιδῶμεν ἀναιδῶς,
ἢ διαβάλλωμεν ψευδῶς αἰσχροῖσιν ἔπεσσιν·
ἀλλὰ λόγοις εὐφήμοις κοσμήσωμεν ἕκαστους,
πάντ᾽ ἀποτριβόμενοι ἐγκλήματα, καὶ τὰ ὀνείδη
κρύπτοντες, καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον πάντα λέγοντες.

Θ.

οὐκ ἐπιθυμήσεις ἀδίκως δόμον ἀλλοτρίοιο.

Ἐξήγησις.

ἡμᾶς δεῖ σεμνῶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
κτήμασιν ἠδὲ δόμῳ ἵνα μὴ μιαρῶς λοχόωμεν
γείτονος ἡμετέρου πρόφασιν δολόμητιν ἔχοντες·
αὐτὰρ ὅπως σπουδάζωμεν τὰ κτήματα αὐτοῦ
πλειόνα ποιῆσαι, καὶ κοσμεῖν, ἠδὲ φυλάξαι.

Ι.

Οὐδενὸς εὐπλοκάμου ἐπιθυμήσεις ἀλόχοιο,
οὐδὲ ὑπηρέτου ὀτρηροῦ, δούλης τ᾽ ἐπιμόχθου.
οὐδ᾽ ἀγροῦ περικαλλέος, οὐδὲ καὶ οὐδενὸς ἄλλου
συμπάντων κτεάνων, ὅσα τις μερόπων ἔχει ἀνδρῶν.

Ἐξήγησις.

ὑμᾶς δεῖ σεμνῶς στέργειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ὄφρα φίλην ἄλοχόν τε καὶ ὀτρηρὸν θεράποντα,

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atq; timere,
Vt nullum hominem prodamus impudenter,
Aut calumnijs deformemus falsò turpibus verbis:
Sed ſermonibus honorificis ornemus ſingulos,
Omnia abſtergentes conuicia, & probra
Tegentes, ac in meliorem partem omnia interpretantes.

IX.

Non concupiſces iniuſtè domum alienam.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere atq; timere,
Vt facultatibus & domui non ſceleratè inſidiemur
Vicini noſtri, prætextum fraudulentum habentes:
Sed vt ſtudeamus bona eius
Augere, ornare atque cuſtodire.

X.

Nullius formoſam concupiſces vxorem,
Neq; miniſtrum ſedulũ, famulamq; laborioſam,
Neq; agrum pulchrum, neq; quidquam aliud
Omnium facultatum, quas quis loquentium hominum poſsidet.

Explicatio.

Decet nos reuerenter Deum diligere & timere,
Vt caram vxorem, & induſtrium miniſtrum,

ἠδὲ καὶ ἀμφίπολον κεδνὴν κτῆνός τε μογηρὸν
οὐδενὸς ἀνθρώπου ποτ' ἀποσπῶμεν χθονίοιο·
ἀλλ' ὀτρυνώμεν κείνους μαλακοῖσιν ἔπεσσι
μίμνειν, καὶ πράττειν τὰ δεόντ' ἐν πᾶσιν ἀμέμπτως.

ΤῸ ΤΩ͂Ν ἘΝΤΟΛΩ͂Ν ΚΕΦΑ'-λαιον. Ἐξόδου κ.

Ἐντολέων πέρι τῶνδε θεὸς τοιαῦτ' ἀγορεύει·
Εἰμὶ ἔγωγε θεὸς τεὸς, αὐτοκράτωρ, καὶ ἄμωμος
ζηλωτὴς, κολάσων τρίτον εἰς γένος ἠδὲ τέταρτον,
δυσσεβέων ὕβριν καὶ σχέτλια ἔργα γονήων·
ἠδ' ἐλεημοσύνην ἀσκῶν εὖ ποιῶ ἀληθῶς
μυρίον εἰς γένος ἀνθρώπους, ἐμὲ οἱ ἀγαπῶντες
εὐσεβέως πέρι κῆρι ἐμῶν ἀλέγουσιν ἐφετμῶν.

Ἐξήγησις.

Ἀργαλέας ποινὰς θεὸς ὀβριμοεργὸς ἀπειλεῖ
πᾶσιν ἁμαρτωλοῖς, οἳ τῶνδ' ἀμελοῦσιν ἐφετμῶν,
ἢ παραβαίνουσιν θυμῷ κρατερόφρονι αὐτάς·
ἐξαῦτις δὲ ὑπίσχεται ἀθάνατος θεὸς ὄντως
σφὴν χάριν, ἠδὲ ἅπαντ' ἀγαθὰ θνητοῖσι βροτοῖ-
οἵτινες εὐσεβέως θείας τηροῦσιν ἐφετμάς. (σιν,
τοὔνεκεν ἄμμι πρέπει φιλέειν θεὸν ἠδὲ φοβεῖσθαι,
ἠδ' ἅμα πιστεύειν αὐτῷ, προστάγμασί τ' αὐτοῦ
πιστῶς ἐμμεῖναι, χ' ἁγνῶς πείθεσθαι ἐκείνοις.

Atque etiam famulam ſedulam, iumentumq́; laborioſum,
A nullo homine terreſtri abſtrahamus,
Sed incitemus eos blandis verbis,
Vt maneant, & faciant officium ſuum in omnibus ſine crimine.

SVMMA PRÆCEPTORUM, Exodi 20.

DE his mandatis Deus hoc modo loquitur:
Ego ſum Deus tuus, omnipotẽs, & inculpatus
Zelotes, puniturus in generationẽ tertiam & quar(tam,
Iniuriam & turpia facta impiorũ parentum:
Et miſericordiam exercens benignè facio reuera
In infinitam generationem hominibus, qui me diligentes
Piè ex animo meorum rationem habent præceptorum.

Explicatio,

Difficiles pœnas Deus operibus potens minatur
Omnibus peccatoribus, qui negligunt hæc præcepta,
Aut violant animo feroci illa.
Contrà autem promittit immortalis Deus verè
Suam gratiam, atque omnia bona mortalibus hominibus,
Qui piè diuina ſeruant mandata.
Quare noſtri officij eſt diligere Deum atque timere,
Et ſimul ei confidere, ac in mandatis eius
Fideliter perſeuerare, & caſtè obtemperare illis.

ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΟ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ'Ν.

Τὸ πρῶτον μέρος, περὶ τῆς κτίσεως.

Παμμεδέοντι θεῷ γενετῆρι ἐόντι πέποιθα,
ὃς κτίσε τὴν γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν εὐρὺν ὕπερθεν.

Ἐξήγησις.

Πιστεύω με τὸν ἀθανάτοιο θεοῖο ἀληθῶς
κτίσματι σὺν πᾶσι χρηστοῖς πεπλασμένον εἶναι.
ὃς καὶ δῶκεν ἐμοὶ ψυχὴν καὶ σῶμα θετόν,
ὄμματα πανδερκῆ, ὀξυήκοά τ' οὔατα ἄμφω,
πέντε τε μέλη, καὶ τὸν νοῦν, αἰσθήσεις τε ἁπάσας.
ἠδ' ἔτι νῦν σώζει τάδε· καὶ δωρεῖται ἔμοιγε
ἐσθῆτας πυκνάς, ἔτι δὲ βρῶσίν τε πόσιν τε,
εὔπηκτον μέγαρόν τε καὶ αἰδοίην παράκοιτιν,
καὶ φίλα τέκνα, κλυτοῖο ἀθύρματα τερπνὰ γάμοιο.
θρέμματά τ' εὐτερπῆ, ἅμα καὶ περικάλλεας ἀγρούς.
ἄλλά τε τοιαῦτ' αὐτὸς δαψιλέως μοι ὀπάζει
οἰκτίρμων καὶ χρηστὸς ἐὼν θεὸς ὑψόθι ναίων.
ἠδ' ἔτι κινδύνους καὶ πήματα δεῖν' ἀπαλάλκων
εὐμενέως με ἀεί τε καὶ ἀσπερχὲς διασώζει,

καὶ

SYMBOLVM APO-
STOLICVM.

Articulus primus, de Creatione.

IN Deum omnipotentem patrem fiduciam colloco,
Qui creauit terram, & cœlum amplum ſupernè.

Explicatio.

Credo me ab immortali Deo verè
Cum omnibus bonis creaturis conditum eſſe,
Qui etiam dedit mihi animam & corpus ſpectandum,
Oculos omnia videntes, attenteq́; audientes aures ambas,
Omnia membra, & mentem, ſenſusq́; omnes,
Et adhuc conſeruat hæc: Et largitur mihi
Veſtes denſas, Præterea cibum & potum,
Benè compactam domum, & caſtam vxorem,
Et caros liberos, qui ſunt grata oblectamenta incly-
Pecora iucunda, ac perpulchros agros, (ti coniugij:
Aliaque talia ipſe liberaliter mihi ſuppeditat,
Miſericors & bonus exiſtens Deus, in alto habitans:
Atq; præterea pericula & mala atrocia propulſans,
Beneuolè me ſemper & ſedulò ſuſtentat-

καὶ τάδε αὐτομάτως πράττει ἢ πάμπαν ἀμισθὶ,
νόσφιν ἐμῶν ἀρετῶν, ἢ καὶ εὐεργεσιάων.
ταῦτα δ' ἐμὲ γνῶναι δεῖ ὅλως μάλα πρόφρο-
νι θυμῷ,
ἠδ' ἅμα κηρύττειν σεμνῶς, κ' ὑμνῆσαι ἀπαύστως
ἔργοις ἠδὲ λόγοις τοῦτον σωτῆρα ἐάων.
νημερτὴς ὅδε ἠδὲ καὶ ἀψευδὴς λόγος ἐστί.

Τὸ δεύτερον μέρος περὶ τῆς λυτρώσεως.

Πίστιν ἔχω καὶ ἔγωγ' εἰς θεῖον Χριστὸν Ἰησοῦν,
κύριον ἡμέτερον, τὸν μουνογενῆ πατρὸς υἱὸν,
πνεύματος ἐξ ἁγίου ὅσπερ συνελήφθη ἀληθῶς
παρθένου, οὐδενὸς ἢ βροτοῦ ἀνέρος ἔμπεσεν εὐνῇ.
ἁγνῶς ἐκγεγαὼς, Μαρία ᾗ τοὔνομα ἔσκεν,
ἠδ' ἐπὶ Ποντίου, ᾧ Πίλατος τὸ ἐπώνυμον ἦεν,
ἄλγεα λυγρὰ παθὼν, σταυρώθη δῖος ὁ ἥρως·
κάτθανε δ', ἠδ' ἐτέθαπτο ὑπὸ χθονὸς εὐρυοδείης.
καὶ καταβὰς κρυεροῦ φοβερὸν δόμον ἄϊδος εἴσω,
ἔγρετο ἐκ νεκρῶν ὁπότε τρίτον ἦμαρ ἐφάνθη.
εἶτ' ἀκρὴν κορυφὴν ἀναβὰς νιφόεντος ὀλύμπου,
πρὸς τὴν δεξιτερὴν ἵζει πατρὸς οὐρανίοιο,
ἔνθεν ἄναξ ἥξει ζωοὺς νεκρούς τε δικάσων.

Ἐξήγησις.

Πιστεύω τὸν σαρκοφόρον Γαλιλαῖον Ἰησοῦν

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0030-1

Et hæc ſua ſponte facit, & omnino gratis,
Sine vllis meis virtutibus aut meritis.
Hæc decet me agnoſcere ſemper prompto animo,
Et ſimul prædicare reuerenter, ac celebrare perpetuò
Factis atque ſermonibus hunc datorem bonorum.
Verus hic atque minimè fallax ſermo eſt.

Secundus Articulus, de Redemptione.

Fiduciam colloco etiam ego in diuinum Chriſtum Ieſum,
Dominum noſtrum, vnigenitum patris filium,
Ex Spiritu Sancto qui conceptus eſt verè,
Ex virgine, quæ in nullius mortalis viri lectũ venit,
Caſtè natus, Maria cui nomen erat.
Atq; ſub Pontio, cui Pilatus cognomen fuit,
Dolores triſtes perpeſſus, crucifixus eſt diuinus ille Heros,
Mortuus etiam eſt, atq; ſepultus ſub terra latè patente,
Et cum deſcendiſſet in formidabilem domum horrendi Plutonis,
Surrexit ex mortuis poſtq̃ tertius dies apparuiſſet,
Adq; ſummum verticem aſcendens niuoſi cœli,
Ad dexteram ſedet patris cœleſtis,
Vnde rex veniet viuos mortuoſq; iudicaturus.

Explicatio.

Credo incarnatum Galilæum Ieſum

ἀϊδίως τοῦ παγκρατέος πατρὸς ἐκγεγαῶτα.
ἀτρεκέως ἔμεναι θεὸν ἄφθιτον αἰὲν ἐόντα,
ἠδὲ κόρης ἁγνῆς Μαρίας κλυτὸν υἱέα εἶναι,
ὅς με ἀπάρτηρον, καὶ σχέτλιον, ἠδὲ κακοῦργον
ἄνθρωπον λύτρωσε, καὶ ἐκ πασῶν με σάωσεν
ἀμπλακιῶν ὀλοῶν, τε καὶ ἀτλήτου θανάτοιο,
ἠδ' ἐκ διαβόλοιο τυραννίδος ἀρχεκάκοιο,
οὐ χρυσῷ λαμπρῷ, ἢ ἀργύρῳ ἱμερόεντι,
αὐτὰρ ἑῷ καθαρῷ ῥοδοειδέϊ θ' αἵματι ἁγνῷ,
τραύμασίθ' αἱμακτοῖς ἅμα καὶ οἰκτίστῳ ὀλέθρῳ.
ὄφρα ἔγων αὐτοῦ εἴην ἀγαπητὸς ἀδελφὸς,
λατρεύων αὐτῷ ἐνὶ οὐρανῷ εὐρεῖ ἀγήρως,
νόσφιν ἄπερ κακιῶν μιαρῶν καὶ ὑπερβασιάων.
χάρματα ἠδὲ δικαιοσύνῃ ἐναλίγκιος αὐτῷ.
νημερτὴς ὅδε ἠδὲ καὶ ἀψευδὴς λόγος ἐστί.

Τὸ τρίτον μέρος, περὶ τοῦ
ἁγιασμοῦ.

Πνεῦμα καὶ εἰς ἅγιον πιστεύω τὸν παράκλητον·
ἠδὲ πέπεισμαι ἔμεν κοινὸν θεοπειθῆ ὅμιλον,
οὐρανίων ἀγαθῶν μέτοχον κατ' ἀπείρονα γαῖαν·
ἠδὲ καὶ ἀμπλακιῶν πασῶν ἄφεσιν θεομισῶν·
καὶ πάντων νεκύων κρυερῶν ἔνδοξον ἔγερσιν,
ἀΐδιόν τε βίον ξυμπάντων ἄμμορον ἀλγῶν.

Ἐξήγη-

Sempiternè ex omnipotente patre natum,
Verè eſſe Deum immortalem & æternum,
Et caſtæ virginis Mariæ inclytum eße filium,
Qui me noxium, & ſcéleſtum ac facinoroſum
Hominem redemit, & liberauit ex omnibus
Peccatis exitioſis, ac intolerabili morte,
Atq; ex tyrannide Diaboli, qui omnium malorū autor eſt,
Non quidem auro ſplendido, aut argento amabili,
Sed ſuo puro roſeoq; ſanguine caſto,
Vulneribusq; cruentis, & valdè miſerabili morte,
Vt ego ipſius eßem dilectus frater,
Inſeruiens ei in cœlo ſpatioſo immortalis,
Abſque vllis ſceleratis vitijs & peccatis,
Gaudio & iuſtitia ſimilis ipſi.
Verus hic atque minimè fallax ſermo eſt.

Tertius Articulus, de Sanctificatione.

Credo etiam in Spiritum Sanctum conſolatorem:
Et ſtatuo eſſe communem aliquem Deo obedien-
Qui cœleſtium bonorum parti- (tem cœtum,
ceps ſit per immenſam terram :
Atq; etiam credo omnium Deo exoſorum deli-
Et omnium frigidorum (ctorum remiſsionem:
mortuorum glorioſam reſurrectionem,
Æternamq; vitam, omnium dolorum expertem.

Expli-

ΣΥΜΒ: τὸ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΝ.

Ἐξήγησις.

Πιστεύω με ὅλως ἰδίῃ δυνάμει σοφίῃ τε
οὔποτε πρὸς σωτῆρα ἐμὸν τὸν Χριστὸν ἱκέσθαι,
οὐδέ οἱ πιστεύειν ποτὲ πείθεσθαί τε δύνασθαι·
πνεῦμα δὲ θεσπέσιόν με καλεῖ διὰ ῥήματος ἱεροῦ.
καὶ φώτισσεν ἐμὴν φρένα ἀκτίνεσσιν ἑοῖσι
θείοις, ἐν πίστει χ' ἤγνισέ με καὶ διέσωσεν,
ὥσπερ καὶ κατὰ γαῖαν ἀπείριτον ἱρὸν ὅμιλον
νωλεμέως καλεῖ, καὶ συλλέγει, ἠδὲ διδάσκει,
χ' ἁγνίζει κεῖνον διὰ πίστεως, ἠδὲ φυλάττει
εὐμενέως ἐν Χριστῷ ἀλεξικάκῳ διαπαντός.
τῷ δ' ἐν ὁμίλῳ ἐμοὶ πάντεσσί τε χριστιανοῖσιν
εὐσεβέεσσιν ὁσημέραι ἀμπλακίας ἀφίησι,
ἠδ' ἡμᾶς ἐγερεῖ ἐκ ψυχορόφου θανάτοιο,
ἤματι ἐν νεάτῳ, ὁπότε κρίσις ἐσχάτη ἔσται,
τοῖς ἀθέοις φοβερὴ, ἀγαθοῖς δὲ βροτοῖσι ποθεινή.
καὶ βίον ἀΐδιον δώσει ἐμοὶ ἠδὲ ἅπασι
τοῖς πιστεύουσιν κλυτὸν εἰς θεοῦ υἱὸν Ἰησοῦν.
νημερτὴς ὅδε ἠδὲ καὶ ἀψευδὴς λόγος ἐστί.

Explicatio.

Credo me omnino propria virtute ſapientiaq́;
Nunquam ad ſeruatorem meum Chriſtum venire,
Neque ei confidere vnquam obtemperareq́; poſſe:
Sed Spiritus ſanctus me vocauit per verbum ſacrum,
Ei illuminauit meam mentem radijs ſuis
Diuinis, in fide etiam me ſanctificauit & conſeruauit,
Quemadmodum per immenſam terram ſacrum aliquem
Indefinenter vocat, colligit & docet, cœtum
Ac ſanctificat eum per fidem, atque defendit
Beneuolè eum in Chriſto ſaluatore perpetuò.
In hoc cœtu mihi omnibusq́; Chriſtianis
Pijs quotidiè delicta remittit:
Atque nos excitabit ex horrida morte,
In nouiſſimo die, cum iudicium extremum futurum eſt,
Impijs quidem terribile, bonis verò hominibus deſiderabile:
Et vitam æternam dabit mihi ac omnibus
Credentibus in inclytum Dei filium Ieſum.
Verus hic atque minimè fallax ſermo eſt.

ORA-

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ.

Ω Πάτερ ἡμέτερ', ἐς πανυπέρτατα δώματα ναίεις,
πάντα τ' ἐπικρατέως ἐφορᾷς καὶ πάντ' ἐπακούεις.

Ἐξήγησις.

Προσκαλεῖ ἡμᾶς ὁ θεὸς τούτοισι λόγοισι,
πιστεύειν αὐτὸν πατέρ' ἀτρεκῆ ἔμμεναι ἡμῶν,
ἠδ' ἡμᾶς αὐτοῦ πολὺ φίλτατα τέκνα ὑπάρχειν.
ὅπως θαρσαλέως αἰτῶμεν ἐκεῖνον, ἅπαντα
χρήσιμα ἄμμι δόμεν, καθάπερ φίλα τέκνα γο-
σφὸν θρασέως αἰτοῦσι λίην ἐπιεικῆ ἐόντα. (νῆα

Ἡ πρώτη δέησις.

Τοὔνομα σὸν μεγάλως ἁγιασθήτω πανάριστον.

Ἐξήγησις.

Ἐστι καθ' αὑτὸ θεοῦ ἅγιον μὲν τοὔνομα αἰεὶ,
καίπερ μὴ λιτανεύομεν εὐχόμενοι ἐπέεσσιν.
ἀλλ' ἡμεῖς τούτοισι λόγοις ἱκετεύομεν, αὐτὸ
ἐν χθονὶ πυροφόρῳ ἁγιασθῆναι ὑπὸ ἡμῶν.
τοῦτο δὲ ἀτρεκέως τότε γίνεται, ὅτε παρ' ἄμμι
ῥῆμα θεόπνευστον ζάθεόν τε διδάσκεται ὀρθῶς
ἠδὲ ἀκιβδήλως, τε καὶ ὑμεῖς ὡς θέμις ἐστὶ
τέκνοις εὐπρεπέεσσι θεοῦ πατρὸς, εὖ θ' ὁσίως τε
ζῶμεν

ORATIO DOMINICA.

O Pater noſter, qui ſupremas domos inhabitas,
Omniaq; præpotenter intueris & omnia audis.

Explicatio.

Inuitat nos Deus hiſce verbis,
Vt credamus ipſum verum noſtrum patrem eſſe,
Ac nos eius longè cariſsimos eſſe liberos,
Vt confidenter oremus eum, vt omnia
Vtilia nobis det, quemadmodum dilecti liberi patrem
Suum audacter rogant valdè manſuetum exiſtentem.

Prima petitio.

Nomen tuum reuerenter ſanctificetur, quod omnium præſtantiſsimum eſt.

Explicatio.

Eſt quidem per ſe Dei nomen ſanctum ſemper,
Etiamſi non oremus precantes verbis:
Sed nos his verbis petimus, vt illud
In terra fertili ſanctificetur à nobis.
Hoc autem verè tunc fit, cum apud nos
Verbum diuinitus traditum ſacroſanctumq; docetur rectè
Et incorruptè, & nos, vt decet
Liberos legitimos Dei patris, rectè ſancteq;

Viuamus

ζῶμεν ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις χθονίοις μετεόντες·
τοῦτο δ᾽ ὅπως πράττωμεν ὅλως πάτερ ἀστεροπητὰ
οὐρανὸν εὐρὺν ἔχων, σὺ ἀκιδνοῖς ἄμμιν ἄρηγε·
ὃς δ᾽ ἄλλως βιόει ἐπὶ γῆς ἄλλως τε διδάσκει,
ἢ ὡς ῥῆμα θεοῦ πατρὸς οὐρανίοιο κελεύει,
οὗτος ὅλως θεοῦ οὔνομα ὑψιμέδοντος ἀτιμᾷ.
τοῦτο γὰρ ἄμμι κακὸν πάτερ ἔξοχ᾽ ἄριστε ἄλαλκε.

ἡ δευτέρα δέησις.

Ἄμμι τεὴ πολύολβε πάτερ βασιλεία ἱκέσθω.

Ἐξήγησις.

Αὐτομάτως μὲν ἄνευ τ᾽ εὐχῆς βασιλεία ἱκάνει
οὐρανίη, ἀλλ᾽ αἰτοῦμεν, τήνδ᾽ ἄμμιν ἱκέσθαι.
τοῦτο δὲ γίγνεται, ὅτε πατὴρ θεὸς ἄμμι δίδωσι
πνεῦμα ἐὸν θεῖον τῆς ἀτρεκίης ὀχετηγὸν,
φωτίζει θ᾽ ἡμᾶς, ἵνα πιστεύσωμεν ἀληθῶς
ῥήματι θεσπεσίῳ, χ᾽ ὁσίως ἐνταῦθα βιῶμεν
καὶ θείως αἰὲν μετέπειτα ἐν οὐρανῷ εὐρεῖ.

ἡ τρίτη δέησις.

Δὸς σὺ τελεσθῆναι τὸ θέλημα σὸν ἔξοχ᾽ ἄριστον,
ὥσπερ ἐν οὐλύμπῳ, οὕτω καὶ ἐν αἴᾳ ἀπείρῳ.

Ἐξήγησις.

Εὔνουν μὲν τὸ θέλημα θεοῦ δυνατοῖο τελεῖται
νόσφιν ἄπερ λιτανειῶν ἡμετέρων τε προσευχῶν,
αὐτὰρ τοῖσδε λόγοις αἰτοῦμεν, ἐκεῖνο ὑφ᾽ ἡμῶν

ἐκτε-

Viuamus ſemper inter mortales homines verſantes.
Hoc autem vt agamus omnino ô pater fulgurator,
Qui amplum cœlum tenes, tu nobis infirmis opem ferto.
Qui autem aliter viuit in terra, aliterq́ docet,
Quàm verbum Dei patris cœleſtis iubet,
Is planè nomen Dei, cœlorum regis, contumelia afficit.
Hoc autem malum à nobis longè optime pater auerte.

Secunda petitio.

Nobis tuum, perbeate pater, regnum adueniat.

Explicatio.

Sua ſponte quidem, ſineq́ precatione venit regnum
Cœleſte: Sed petimus, vt id ad nos veniat.
Id autem fit, cum Deus pater nobis dat
Spiritum ſuum diuinum, illum veritatis ducem,
Et illuminat nos, vt credamus verè
Verbo diuino, & ſanctè hîc viuamus,
Atq; diuinè ſemper deinde in cœlo ſpatioſo.

Tertia petitio.

Da vt perficiatur voluntas tua longè optima,
Sicut in cælo, ſic & in terra immenſa.

Explicatio.

Beneuola quidem voluntas Dei potentis perficitur
Sine precibus & votis noſtris:
Sed his verbis petimus, vt ea à nobis

ἐκτελέεσθαι ἐν ἡμετέροις φρεσὶν ἀξιωέπισι.
τοῦτο δὲ γίγνεται ἀτρεκέως, θεὸς ὅτε ἄναρχος
πᾶν τὸ θέλημα κακὸν, βουλεύτ' αἰσχρὰν ἀνακόπτει
τοῦ Σατανᾶ συνεροῦ ἅμα καὶ τοῦ κόσμου ἀνάγνου,
χ' ἡμετέρης φύσεως ἀσόφου καὶ ἁμαρτινόοιο.
ταῦτα γὰρ οὐχ ἡμᾶς ἐᾷ εὖ ζῆν ἐκτελέσαι τε,
ὅσσ' ἐκέλευσε θεὸς, χ' ὅσα οἱ κεχαρισμένα ἐστίν.
εἶτα καὶ αἰτοῦμεν διασωθῆναι ἀεὶ ἡμᾶς
ἐν λόγῳ οὐρανίῳ, καὶ πίστεϊ καρτεροθύμῳ
ἶφι, ἕως ἡμᾶς ὁ θεὸς θανατένδε καλέσσει.
τοῦτο θέλημα θεοῦ χρηστόν τε καὶ εὔνοόν ἐστι.

Ἡ δέησις τετάρτη.

Ἄρτον ἐφημερινὸν, πάτερ ἤπιε, ἄμμι παράσχου.

Ἐξήγησις.

Πολλάκι δαψιλέως ὁ θεὸς τὴν βρῶσιν ὀπάζει
οὐ μοῦνον θνητοῖς ὁσίοις, αὐτὰρ καὶ ἀνάγνοις.
κἂν μὴ λίσσωνται αὐτὸν δωτῆρα ἐάων.
ἡμεῖς δ' αἰτοῦμεν θεὸν εὐρυμέδοντα διδάσκειν
ἡμᾶς γινώσκειν τὰ θεόσδοτα δῶρα, καὶ ὀρθῶς
αὐτοῖσιν χρῆσθαι, χ' ὑμνεῖν δωτῆρα ἐκείνων.
ἄρτος δ' ἐνταῦθα καλεῖται ἐφημερινὸς τόδε σύμπαν,
ὅ,τι βίῳ χθονίων ἀνθρώπων χρήσιμόν ἐστιν,
οἷα πέλει· μένος ἠδ' ἀλκὴ, βρῶσίς τε πόσις τε,
ἠδ' ἔρυμα χροὸς ἡμετέρου, ἐσθῆτες ἄμεμπτοι·

Perficiatur in noſtris ſtultis mentibus.
Hoc autem verè fit, cum Deus æternus
Omnem voluntatem malam, conſiliumq́ turpe impedit
Diaboli odioſi, & ſimul mundi impuri,
Et naturæ ſtolidæ ac peccatricis.
Hæc enim non ſinunt nos rectè viuere & perficere
Illa quæ Deus iuſsit, & quæ ei grata ſunt.
Deinde etiam petimus nos ſemper ſeruari
In verbo cœleſti & fide firma
Fortiter, donec nos Deus ad vitæ exitum vocabit.
Hæc vtilis & beneuola Dei voluntas eſt.

Quarta petitio.

Panem quotidianum, clemens pater, nobis largire.

Explicatio.

Sæpè quidem Deus liberaliter victum ſuppeditat,
Non ſolum pijs hominibus, ſed etiam improbis,
Etiamſi non precentur illum largitorem bonorum.
Nos autem rogamus Deum latè regnantem, vt doceat
Nos agnoſcere diuinitus tributa dona, & rectè
Illis vti, ac celebrare datorem eorum.
Panis autem quotidianus hic vocatur omne illud,
Quod vitæ terreſtrium hominum vtile eſt,
Qualia ſunt: robur, vires, cibus potusq́,
Atq; munimentum corporis noſtri, veſtes inculpatæ,

καὶ μέγαρα σκιόεντ', ἅμα καὶ περικαλλέες ἀγροί·
θρέμματα παντοῖα πλοῦτος τερπνός τ' ἐρατίς τε·
ἱμερόεσσα γυνὴ ἅμα καὶ πολὺ φίλτατα τέκνα·
εὐπειθεῖς δμωαί τε καὶ ὀτρηροὶ θεράποντες·
ἄρχοντες χρηστοί τε καὶ εὔτακτος πολιτεία·
εὐδία, εἰρήνη κουροτρόφος ὀλβιοδῶτις·
εὐτερπής τ' εὐφημία, ἠδὲ κλέος περίπυστον·
συγγενέες σπουδαῖοι, καὶ φίλοι εὐφρονέοντες·
γείτονες εὔχρηστοι θνητοῖς μέγ' ὄνειαρ ἐόντες,
ἠδ' ὅσα τῶν ἀγαθῶν τούτοις παραπλήσιά ἐστι.

Ἡ πέμπτη δέησις.

Ἄμμιν ὑπερβασίας ἄφες ἡμετέρας ἀθεμίστους,
ἀμπλακίας ἄλλοις ὡς συγγινώσκομεν ἡμεῖς.

Ἐξήγησις.

Αἰτοῦμεν θεὸν οὐκ ἐσορᾶν ἔργ' αἴσυλα ἡμῶν,
παντοίας τε ἀτασθαλίας, μηδ' εἵνεκα τούτων
νῦν ἡμᾶς ἀθετῆσαι τίσασθαί τε δικαίως.
εὔχεσθαι γὰρ καί τι λαβεῖν οὐκ ἄξιοί ἐσμεν·
πολλάκ' ἐπεὶ ἀθεμίστια ῥέζοντες κακοεργοὶ
ἐξωργίσαμεν ἀΐδιον θεὸν ἐνθάδ' ἀπαύστως,
πλὴν ποινῶν θυμαλγῶν οὐδενὸς ἄξιοι ὄντες.
ταύτης τῆς ἐπιεικείας θεοῦ ἔξοχ' ἀρίστου,
καὶ τῆς συγγνώμης μεμνημένοι, εὔφρονι θυμῷ
ἡμετέροις ἐχθροῖς θέλομεν συγγνῶναι ἀμέμπτως,
εὖ θ' ἔρδειν αὐτοὺς, ἀγαθοὶ μιμηταὶ ἐόντες

τοῦ πα-

Et ædes vmbroſæ : præterea pulchri agri,
Pecora varia , diuitiæ iucundæ ac gratæ,
Amabilis vxor, ſimul & longè cariſsimi liberi,
Obedientes famulæ, & morigeri miniſtri :
Magiſtratus boni, & benè conſtituta Reſpublica :
Serena tempeſtas : Pax iuuenum altrix diuitiarumq́ datrix:
Grataq́ fama , & gloria celebris :
Cognati boni, atq́ amici prudentes :
Vicini boni, qui hominibus magnum commodum ſunt :
Et quæ bona prætereà his ſimilia exiſtunt.

Quinta Petitio.

Remitte nobis flagitioſa peccata noſtra,
Delicta ſua vt nos alijs remittimus.

Explicatio.

Precamur Deum, vt non aſpiciat noſtra impia facta,
Variaq́ delicta, neq́ propter illa
Nunc nos reijciat, puniatq́ pro merito.
Non enim qui oremus, & aliquid accipiamus, digni ſumus.
Sæpè enim iniqua agentes malitioſi
Offendimus æternum Deum hîc indeſinenter,
Præter pœnas difficiles nihil meriti.
Huius clementiæ Dei longè optimi,
Et remiſsionis memores , læto animo
Noſtris inimicis volumus condonare ſine querelis,
Et benignè facere eis, vt boni imitatores ſimus

τοῦ πατρὸς οὐρανίου στερεπτοῦ, μέγα τ' ἤπιου ὄντος.

Ἡ ἕκτη δέησις.

Οὐκ ἔα ἀχθῆναι εἰς πειρασμὸν κακῶν ἡμᾶς.

Ἐξήγησις.

Οὐ μὲν πειράζει θεὸς οὐδένα ἐσθλὸς ὑπάρχων,
ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῦ δεόμεσθ' ἐν τῆδε προσευχῇ,
ἡμᾶς ζωζέμεναί τε καὶ ἤματα πάντα κυβερνᾶν,
ὄφρ' ἐπιχαιρέκακος ζατανᾶς, ἢ κόσμος ἀπειθὴς,
ἢ καὶ σάρξ ἰδίη ποτὲ ἡμᾶς οὐκ ἀπατήσῃ.
ἠδ' ἀπάγῃ ὀρθῆς ἀπὸ πίστιος εἰς ἀσέβειαν,
ἠὲ ἀπόγνωσιν κρυερὴν ἀδικήματά τ' ἄλλα.
αὐτὰρ ἐὰν τούτοις πειρώμεθα, ἄμμιν ἀρήγῃ
παμμεδέων ὁ πατὴρ, χ' ἡμῖν ἀνὰ πῆμ' ἀλαλκῇ,
ὅπως νικῶμεν θεόθεν κακὰ πάντα κρατοῦντες.

Ἡ ἑβδόμη δέησις.

Πήματος ἐκ παντὸς πάτερ ἡμᾶς ἐσθλὲ σάωσον.

Ἐξήγησις.

ἐνθάδε συλλήβδην δεόμεσθα θεοῦ πατρὸς, ἡμᾶς
συμπάντων ἀλγῶν λυγρῶν τε κακῶν ἀπολῦσαι,
ἠδ' ὅτε χρὴ θανέειν ἡμᾶς καὶ πότμον ἐπισπεῖν,
θυμὸν ἀποπνείειν τότε εὐσεβέως δόμεν ἡμῖν,
ἐκ ταύτης θ' ἡμᾶς βαρυποτμοτάτης χθονὸς αἴ-
ρειν εἰς τὸν ὄλυμπον, ὅπου θεοῦ ἀθανάτου ἕδος ἐστὶ, (ζῶν
καὶ χορὸς ἀγγελικὸς κλείει θεὸν αἰὲν ἀπαύστως.

Ἀμήν.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0044-9

Patris cœleſtis, qui flecti poteſt, & valdè lenis eſt.

Sexta petitio.

Ne ſinas nos induci in malam tentationem.

Explicatio.

Non quidem tentat Deus quenquam, cum bonus ſit,
Verùm nos eum rogamus in hac precatione,
Vt nos ſeruet, & perpetuò gubernet,
Ne alieno malo gaudens Satanas, aut mundus contumax,
Aut etiam caro propria vnquam nos decipiat,
Atq; abducat à recta fide ad impietatem,
Aut horrendam deſperationem ſceleraq; alia:
Sed ſi his tentamur, nobis opem ferat
Omnipotens ille pater, & à nobis omnia mala depellat,
Vt vincamus diuinitus mala omnia ſuperantes.

Septima Petitio.

Ex omni malo nos, bone pater, liberato.

Explicatio.

Hic ſummatim precamur Deum patrem, vt nos
Ab omnibus doloribus triſtibusq; malis liberet:
Et cum moriendum nobis eſt vitaq; deſerenda,
Largiatur nobis tunc piè animam efflare:
Et nos ex hac ærumnoſiſſima terra tollat
In cœlum, vbi Dei immortalis ſedes eſt,
Et cœtus angelicus laudat Deum ſemper ſine intermiſſione.

 Amen.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0045-4

Ἀμήν.

Προστίθεται αὕτη φωνὴ ἰότητι θεοῖο,
ἀτρέκεως ἵνα πιστεύσω νῦν τήνδε προσευχὴν
οὐκ ἔμμεν ἄχρηστον κραυγὴν τρυσμόντε μάταιον,
αὐτὰρ ἁδεῖν θεῷ ἡμετέρας πανυπερτάτῳ εὐχὰς,
ἠδὲ τυχεῖν πάντων, ὅσα ᾔτησεν παρὰ αὐτοῦ.
αὐτὸς ἐπεὶ ἐκέλευσ' ἡμᾶς τοῦτον τρόπον αἰτεῖν,
ἠδὲ ὑπέσχετο νημερτὲς δώσειν τάδε πάντα.
δυκνύει οὖν ἡ λέξις (Ἀμὴν) τάδε κύρια εἶναι,
ἠδὲ δοθήσεσθαι πάντ' αἰτηθέντα δεόντως.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑ-ΠΤΙΣΜΟΥ.

Οὐ μόνον ἐστὶν ὁ βαπτισμὸς καλλίρ-
ροον ὕδωρ,
ἀλλὰ λόγῳ συνδεῖται καὶ προστέ-
γματι θείῳ.

Ἐρώτησις.

εἰπέ μοι εἰρομένῳ, ποῖος λόγος ἐστὶν ἐκεῖνος;

Ἀπόκρισις.

Τοῦτον ἐγώ σοι ἐρῶ, ἐπεὶ ἤδη ἔμ' ἐξερεείνεις.
Χριστὸς ὁ ἡμέτερος σωτὴρ τοιαῦτ' ἀγόρευσεν.
οἰχόμενοι παιδεύσατε ἔθνη πάντα καθ' αἶαν,
βαπτίζοντες ὁμοῦ εἰς τοὔνομα ἔξοχ' ἄριστον

τοῦ πα-

Amen.

Additur hæc vox certo conſilio Dei,
Vt verè credam nunc hanc precationem
Non eſſe inutilem clamorem murmurq́; inane:
Sed placere ſummo Deo noſtras preces,
Et conſequi omnia, quæ petiuit ab eo.
Quia ipſe iuſsit nos hoc modo orare,
Atq; promiſit ſe verè daturum hæc omnia.
Oſtendit itaq́; hæc vox (Amen) hæc rata eſſe,
Et donatum iri omnia, quæ petita ſunt, opportunè.

DE BAPTISMO.

BAptiſmus non tantum eſt aqua fluuialis,
Sed incluſa eſt hæc verbo & mandato diuino.

Quæſtio.

Dic mihi interroganti, quodnam ſit verbum illud?

Reſponſio.

Id ego tibi dicam, quoniam nunc me interrogas.
Saluator noſter fide dignus ſic locutus eſt:
Euntes docete omnes gentes per vniuerſam terram,
Baptizantes eos ſimul in nomine longè præſtantiſsimo

τοῦ πατρὸς ἀϊδίου, χ᾽ υἱοῦ, καὶ πνεύματος ἱεροῦ.

Ερώτησις.

Νῦν δ᾽ ἐθέλω σε, φέριστε, πάλιν περὶ τούτου ἐρέσθαι·
βαπτισμὸς τί βροτοῖς δειλοῖς ποτὲ συμφέρει οὕτως;

Απόκρισις.

Σοὶ τόδ᾽ ἔγωγ᾽ ἐρέω, σὺ δ᾽ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν.
ἐκτελεῖ ἀμπλακιῶν ἄφεσιν βαπτισμὸς ἁπασῶν,
ἠδὲ κακὸν ζατανᾶν τε καὶ αἰπὺν ὄλεθρον ἀλάλκει,
ἄφθιτον εὐτυχίην θνητοῖσι βροτοῖσιν ὀπάζων,
τοῖς πιστεύουσιν λόγῳ ἀθανάτοιο θεοῖο,
καὶ τῇ ἐπαγγελίῃ λόγῳ ἐν τῷ θείῳ ἐούσῃ.

Ερώτησις.

Εἰπὲ, τίνες τοιαῦται ἐπαγγελίαι θεοῦ εἰσί;

Απόκρισις.

ὦ φίλε νῦν ξυνίει θείων τ᾽ ἐμπάζεο μύθων,
οὓς ἄψευστος ἐὼν θεοῦ υἱεὺς εἶπε μαθητῇς·
πᾶσιν ὁ πιστεύων καὶ βαπτισθεὶς, σῶος ἔσται,
ὃς δ᾽ οὐ πιστεύει θεοῦ ἀψεύστοισι λόγοισι,
ῥίψεται εἰς πολυκώκυτον δόμον ἅδου ἐρεμνοῦ,
ἐνθάδε οὐκ ἔσεται ἄμπαυμ᾽ ὀδυνῶντε γόωντε.

Ερώτησις.

Ἀλλ᾽ ἄγε, πῶς δύναται ὕδωρ τοιαῦτα τελέσσαι;

Απόκρισις.

Μηδαμῇ ἐκτελέει τοιαῦτα τὸ νήδυμον ὕδωρ,

Æterni Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

Quæſtio.

Nunc autem volo te, bone vir, iterum interrogare.
Baptiſmus hic quidnam miſeris hominibus prodeſt?

Reſponſio.

Hoc tibi dicam, tu autem reconde in animo tuo.
Perficit Baptiſmus remiſsionem peccatorum omnium,
Et improbum Satanam, ac triſtem mortem depellit,
Immortalem felicitatem mortalibus hominibus præbens,
Illis qui credunt verbo æterni Dei,
Et promiſsioni, quæ in verbo diuino compræhenſa eſt.

Quæſtio.

Dic quæſo, quænam iſtæ promiſsiones Dei ſint?

Reſponſio.

Amice nunc attende, diuinorumq́ rationem habe verborum,
Quæ, qui mentiri non poteſt, Dei filius ad diſcipulos dixit:
Quicunq; crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit,
Qui autem non crediderit minimè fallentibus Dei verbis,
Is abijcietur in luctuoſam domum Plutonis tenebroſi,
Vbi non erit finis dolorum & luctuum.

Quæſtio.

Sed age, quomodo poteſt aqua tantas res efficere?

Reſponſio.

Nullo modo dulcis aqua talia efficit.

Sed

αὐτὰρ ὁ θεσπέσιος λόγος, ὃς μετὰ ὕδατός ἐστι
καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ, ἠδ᾽ ἡ πίστις θεοπειθὴς
πιστεύουσα λόγῳ ὕδωρ περὶ θεῖον ἐοῦσα.
καὶ γὰρ ἄνευ λόγου, οὐ πέλεται βάπτισμα τὸ ὕδωρ.
ἀλλὰ λόγος θεοῦ ὅτε προσέρχεται ὕδατι λευκῷ.
δὴ τότε γίνεται οὐράνιος βαπτισμὸς ἄνωθεν,
ἠδὲ παλιγγενὲς ἀτρεκέως θεῖόν τε λοετρὸν
πνεύματος ἀϊδίου δυνάμει θείῃ τε καὶ ἀλκῇ,
ὥσπερ πρὸς Τίτον Παῦλος γράφε κυδάλιμος φὼς,
ἠδὲ θεόπνευστον ταύτην ἐφθέγξατο φωνήν.
ἀλλ᾽ οἶκτον καθ᾽ ἑὸν μέγαν ἡμᾶς αὐτὸς ἔσωσε
τῇ δυνάμει λουτροῦ καινῆς γενετῆς κρατεροῖο,
καὶ τοῦ πνεύματος οὐρανίου, ὅπερ ἄμμιν ἔδωκε
δαψιλέως διὰ λαοσόου τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ,
ὄφρα δικαιωθέντες ἀγαυῷ λύτρῳ ἐκείνου,
κληρονόμοι ὦμεν βίου ἀϊδίου διὰ αὐτόν·
οὗτος ὅλως πέλεται λόγος ἀψευδὴς καὶ ἀληθής.

Ἐρώτησις.

ἀλλὰ τί σημαίνει τὸ ἔνυδρον τοῦτο λοετρὸν;

Ἀπόκρισις.

Δεικνύει, ἐν ἡμῖν συνεχῶς διὰ τῆς μετανοίας
τὸν πάλαι ἄνθρωπον, τὸν τοῦ Ἀδὰμ ἐκγεγαῶτα
πρωτογόνου, δεῖν ἶφι δαμῆναι καὶ καταδῦναι
σὺν κακίῃς ἀθέοις καὶ ὁρμῇς μιαρῇσιν ἁπάσῃς,

ἠδὲ

Sed diuinum illud verbum, quod vnà cum aqua eſt
Et apud eandem, ac fides Deo obedientiam præſtans,
Credens verbo, quod in diuina illa aqua continetur.
Nam ſine verbo aqua non eſt Baptiſmus,
Sed cum verbum Dei accedit ad aquam limpidam,
Tunc fit cœleſtis baptiſmus ſupernè,
Atque renatum verè diuinumq; lauacrum
Spiritus æterni efficacia diuina & robore,
Sicut ad Titum Paulus ſcripſit inclytus ille vir,
Et diuinitus inſpiratum talem protulit ſermonem:
Sed ſecundum miſericordiam ſuam magnam ipſo nos ſeruauit
Vi fortis lauacri nouæ generationis,
Et Spiritus cœleſtis, quem nobis dedit
Copioſè per Seruatorem Chriſtum Ieſum,
Vt iuſtificati illuſtri pretio eius
Hæredes eſſemus vitæ æternæ propter illum.
Hic omnino eſt ſermo verus & certus.

Quæſtio.

Sed quid ſignificat hæc aquea lauatio?

Reſponſio.

Oſtendit, in nobis aſſiduè per pœnitentiam
Veterem hominem, qui ex Adamo natus eſt
Primogenito, oportere fortiter domari & ſubmergi
Vnà cum vitijs impijs & affectibus ſceleſtis omnibus,

Et hea

ἠδὲ παλιγγενῇ ἄνθρωπον νῦν αὖθ' ἀναδῦναι,
εὐσεβέως χ' ὁσίως ἐς ἀεὶ βιοῖ ἤματα πάντα
ἔμπροσθεν θεοῦ ἀϊδίου θνητῶν τε ἁπάντων.

Ἐρώτησις.

Εἰπὲ δή ἔμοιγε, ὅπου τοιαῦτα γεγραμμένα ἐστί;

Ἀπόκρισις.

Πρὸς τοὺς Ῥωμαίους Παῦλος γράφει οὐρανοφοίτης,
χρησάμενος θεόθεν τούτοις ἔπεσιν ἀμέμπτοις·
εἰς θάνατον κρυερὸν μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐτάφημεν
θεσπεσίου διὰ βαπτισμοῦ σωτῆρος Ἰησοῦ,
ὄφρ' ὥσπερ Χριστὸς δυνάμει πατρὸς ἀϊδίοιο
ἐκ θανάτοιο λαθιφθόγγου δυνατῶς ἀνεγέρθη
ἀθάνατον ζώων βίον, ἠδὲ ἅπασιν ἀνάσσων,
οὕτω καὶ ἡμεῖς καινῶς ὁσίως τε βιῶμεν,
τιμῶντες θεὸν ἀκαμάτως ἔργοις τε λόγοις τε.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΙΠΝΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ.

Ἐστὶ τὸ κυριακὸν δεῖπνον πάνυ κυδάλιμος χρὼς
ἠδὲ καὶ αἷμα θεοῦ παιδὸς Χριστοῦ βαρύτιμον
κυρίου ἡμετέρου καὶ σωτῆρος μεγαλουργοῦ,
ὄντως ἐν ἄρτῳ τε καὶ οἴνῳ εὐχρόῳ ἡμῖν
χριστιανοῖς θεοπειθέσιν εἰς τὸ φαγεῖντε πιεῖντε

παμβα-

Et hominem renatum nunc rurſus emergere,
Qui piè ſanctéq; viuat omni reliquo tempore
Coram Deo æterno, & hominibus omnibus.

Quæſtio.

Dic autem mihi, vbi hæc ſcripta ſint?

Reſponſio.

Ad Romanos ſcribit Paulus, qui in cœlos penetrauit,
Vtens diuino inſtinctu his verbis minimè culpandis:
In mortem horridam vnà cum Chriſto ſepulti ſumus
Per diuinum baptiſmum Saluatoris Ieſu,
Vt quemadmodum Chriſtus potentia patris æterni
Ex muta morte potenter reſuſcitatus eſt,
Æternam viuens vitam atque omnibus imperans,
Sic & nos nouo modo ſanctéq; viuamus,
Colentes Deum ſine defatigatione verbis & factis.

DE COENA DOMINI.

COEna Domini eſt omnino glorioſum corpus
Et ſanguis pretioſus Chriſti filij DEI
Domini noſtri & ſeruatoris magnifici,
Reuera in pane & vino pulchro nobis
Chriſtianis Deo obedientibus ad edendum & bibendum

Ab ipſo

παμβασιλῆος ὑπὸ Χριστοῖο πεπηγμένον αὐτοῦ.

Ερώτησις.

εἰπέ μοι εἰρομένῳ τίς μαρτυρέει τόδε ἀνδρῶν;

Απόκρισις.

εἴρεαι εὐμενέως τόδε, ἔγωγ' οὖν σοι καταλέξω.
ταῦτα ὅλως ὁμοθυμαδὸν οἱ πολὺ πίστατοι ἄνδρες,
Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, καὶ ἅγιος ὁ Παῦλος
ἐν βίβλοισιν ἑῆς τούτοισι λόγοισιν ἔγραψαν·

Κύριος ἡμέτερος, θεοῦ υἱὸς, Χριστὸς Ιησοῦς,
νυκτὶ ἐνὶ δνοφερῇ, ὅτε αὐτὸς προὐδόθη αἰσχρῶς,
εὐχόμενος γενετῆρι ἑῷ, λάβε θέσκελον ἄρτον,
ἠδὲ κλάσας διέδωκε μαθητῇσι σφετέροισι,
πρός τ' αὐτοὺς μάλα νημερτὲς τοιαῦτ' ἀγόρευε·
δεξάμενοι φάγετ', ἐστὶν ἐμὸν τόδε σῶμα ἐταυτῶς,
σῶμα ὅπερ δίδοται ὑπὲρ ὑμῶν εἰς τὸν ὄλεθρον,
ποιοῦντες τόδε, ἀεὶ μνήσασθέ μου εὐσεβέοντες

Καὶ μετέπειτα λαβὼν τὸ δέπας μελιηδέος οἴνου,
δεύτερον εὐξάμενος πάλιν αὖ τοῖον φάτο μῦθον·
πίνετε ἐκ τούτου πάντες πολὺ φίλτατοι ἄνδρες,
ἔστι δέπας τόδε ἀτρεκέως καινὴ διαθήκη
αἵματι ἐν τῷ ἐμῷ, ὅπερ ἐκχεῖται ὑπὲρ ὑμῶν
εἰς τὴν ἀμπλακιῶν πασῶν ἄφεσιν θεομισῶν,
πίνοντες δὲ, ἀεὶ μνήσασθέ μου εὐσεβέοντες.

Ερώτησις.

Ab ipſo ſummo rege Chriſto inſtitutum.

Quæſtio.

Dic mihi interroganti, quis hominum id teſtetur?

Reſponſio.

Interrogas bono ſtudio, ego itaq; tibi narrabo.
Hæc planè vnanimi conſenſu longè fideliſſimi viri,
Matthæus, Marcus, Lucas, & diuinus ille Paulus,
In libris ſuis hiſce verbis ſcripſerunt:
Dominus noſter, Dei filius, Chriſtus Ieſus,
In nocte obſcura, cum is turpiter proditus eſt,
Supplicans patri ſuo, accepit diuinum panem,
Atq; frangens diſtribuit diſcipulis ſuis,
Adq; illos valde verè talia locutus eſt:
Accipientes edite, eſt meum hoc corpus reuera,
Corpus, quod datur pro vobis in mortem:
Hæc cum facitis, ſemper mementote mei pietatem co-
Et poſtea accepto calice dulcis vini, (lentes.
Secundò cum precatus eſſet, rurſus talia dixit verba:
Bibite ex hoc omnes cariſsimi viri,
Eſt poculum hoc verè nouum Teſtamentum,
In ſanguine meo, qui effunditur pro vobis
In remiſsionem omnium Deo exoſorum peccatorum:
Quoties autem biberitis, ſemper mementote mei
pietatem exercentes.

Quæſtio.

Νῦν δ᾽ ἐθέλω αὖ τοῦτο μεταλλῆσαι καὶ ἐρέσθαι·
τί χραισμεῖ τοῦτον τρόπον ἐσθιέμεν τε πιεῖν τε;

Ἀπόκρισις.

Δηλοῖ τοῦτο σαφῶς τάδε ῥήματα ἀξιόπιστα·
ἤδη ὅπερ δίδοταί τε καὶ ἐκχεῖται ὑπὲρ ὑμῶν,
εἰς τὴν ἀμπλακιῶν πασῶν ἄφεσιν θεομισῶν.
ἀτρεκέως ἡμᾶς ξὺν ῥήματα ταῦτα διδάσκει,
ἐν τούτῳ δείπνῳ διὰ τῶνδε λόγων μέγ᾽ ἀγαυῶν,
ἄμμι δοθῆναι ὑπερβασιῶν ἄφεσιν κακοέργων,
ἠδὲ δικαιοσύνην, καὶ τὸν βίον αἰὲν ἐόντα.
ὅπου γὰρ πέλεται ἄφεσις κακιῶν ἀθεμίστων,
ἐστὶν ἐκεῖ χ᾽ ἁγιασμὸς καὶ βίος ἄμβροτος ὄντως.

Ἐρώτησις.

αὐτὰρ πῶς δύναται τὸ φαγεῖν τε πιεῖν τε τόσ᾽ ἔρξαι;

Ἀπόκρισις.

ἄψ αὖθις μύθοις σε ἀμείψομαι εὔφρονι θυμῷ.
οὐδαμῆ ἐκτελέει τόσα ἡ βρῶσίς τε πόσις τε,
ἀλλ᾽ ὅδε θέσπεσιος λόγος αὐτοδιδάκτου Ἰησοῦ·
σῶμα ὅπερ δίδοται ὑπὲρ ὑμῶν εἰς τὸν ὄλεθρον,
αἷμά θ᾽ ὃ ἐκχεῖται σάφα εἰς ἄφεσιν κακιάων.
ῥήματα ταῦτ᾽ ἐστὶν περὶ τὴν πολυκερδέα χρῆσιν
τοῦ σίτου γλυκεροῦ ἅμα καὶ τοῦ εὔφρονος οἴνου
ὡς κορυφὴ κεφαλή τ᾽ ἐν τούτῳ δείπνῳ ἀγαυῷ.
ὅστις γοῦν πιστεύει ῥήμασι τοῖσδε βεβαίως,

Nunc autem volo iterum hoc ſciſcitari & quærere.
Quid prodeſt hoc modo ediſſe & bibiſſe?

Reſponſio.

Hoc manifeſtè declarant hæc verba fide digna:
Quod nunc datur & effunditur pro vobis
In remiſsionem omnium Deo inuiſorum peccatorum.
Verè igitur nos hæc verba docent,
In hac Cœna per hæc verba admodum illuſtria,
Nobis dari remiſsionem peccatorum malitioſorum,
Et iuſticiam, ac vitam æternam.
Vbi enim remiſsio flagitioſorum peccatorum eſt,
Ibi eſt & ſanctificatio & vita æterna verè.

Quæſtio.

Sed quomodo poteſt illud edere & bibere tantas res efficere?

Reſponſio.

Rurſus verbis tibi reſpondebo beneuolo animo.
Nequaquam efficit tantas res cibus & potus,
Sed diuinus hic ſermo à ſe ipſo docti Ieſu:
Corpus quod datur pro vobis in mortem,
Et ſanguis, qui effunditur verè in remiſsionem peccatorum.
Hæc verba ſunt in valdè lucroſo vſu
Panis dulcis & exhilarantis vini,
Tanquam ſumma & caput in hac cœna veneranda.
Quiſquis igitur his verbis firmiter credit,

οὗτος ἔχει πασῶν ἄφεσιν κακιῶν ἀλεγεινῶν,
ῥήματα ὡς δείπνου τοῦτ' ἄμμιν ὑπίσχεται ἱεροῦ.

Ερώτησις.

Τίς φέρε ἄξιός ἐστι λαβεῖν τόδε δεῖπνον ἄριστον;

Απόκρισις.

Σοὶ τόδ' ἔγωγ' ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι·
νηστεύειν καὶ σωφρονέειν, καὶ σῶμα δαμάζειν,
εἰσὶ μὲν ἀσκήσεις πάνυ, καὶ παιδεία ἄμεμπτος,
αὐτὰρ ὅστις πιστεύει ῥήμασι τοῖσδε κραταιῶς·
(δωρηθέν τε καὶ ἐκχύμενον πάντων ὑπὲρ ὑμῶν,
πρὸς τὸ ἔμεν λύτρον κακιῶν αὐταρκὲς ἁπάντων)
ἄξιος οὗτος ἀνὴρ ἅμα καὶ ἐπιτήδειός ἐστι.
πᾶς δ' ὁ ἀπιστήσας τούτοισι λόγοισιν ἀχαιοῖς,
πάμπαν ἀνάξιος ἠδὲ ὅλως ἀχρήϊός ἐστιν.
οὗτος ἐπεὶ Χριστοῦ λόγος ἀψευδὴς (ὑπὲρ ὑμῶν)
εὐπίστους κραδίας ἡμᾶς διαπαντὸς ἀπαιτεῖ.

Η ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ.

Κνώδαλα πάνθ', ὅσα ἤπειρος τρέφει ἠδ', ὅσα πόντος,
ἰχθύες εἰνάλιοί τε καὶ οἰωνοὶ πετεηνοὶ,
καὶ σύμπανθ', ὅσα γαῖαν ἐπιπνείει τε καὶ ἕρπει.

ζῶας

Is habet remiſsionem omnium vitiorum moleſtorum,
Quemadmodum illud nobis verba ſacræ cœnæ pollicentur.

Quæſtio.

Quis quæſo dignus eſt, vt accipiat hanc optimam cœnam?

Reſponſio.

Tibi hoc dicam, tu autem memoria tene.
Ieiunare & temperantiam colere, & corpus domare,
Sunt quidem exercitia & diſciplina non reprehendenda,
Sed qui credit hic verbis firmiter
(Datum & effuſum pro omnibus vobis,
Vt ſit ſufficiens pretium vitiorum omnium)
Is omnino homo dignus & idoneus eſt.
Quisquis autem diffidit his præclaris verbis,
Is omnino indignus & prorſus inutilis eſt.
Hoc enim Chriſti verbum veridicum (Pro vobis)
Omnino à nobis credentia corda flagitat.

BENEDICTIO
MENSÆ.

ANimalia omnia, quæcunq; terra nutrit & pontus,
Piſces marini, & aues volucres,
Ac omnia quæ ſuper terram ſpirant & ſerpunt,

Σφὰς ὄψεις ἀνατείνουσι ποτί σ' εἰς τὸν ὄλυμπον,
καὶ σὺ πατὴρ φιλότεκνος ἐὼν τὴν βρῶσιν ἑκάστοις
αὐτομάτως τε καὶ εὐκαίρως μάλ' ἐπαρκῆ ὀπάζεις·
παντοίων ἀγαθῶν σὴν χεῖρα γέμουσαν ἀνοίγεις,
καὶ σύμπαντα κορεῖς μετὰ εὐφροσύνης τε χαρᾶς τε.

Ὦ πάτερ ἡμέτερ', ὃς πανυπέρ-
τατα δώματα ναίεις.

Ὦ πάτερ αὐτοκράτορ, παντοτρόφ', ἐὼν
γλυκύθυμος,
εὐλόγει εὐμενέως ἡμῖν δώροις τε τεοῖσιν,
ἐκ τῶν σῶν χειρῶν ὅσα λήψομεθ' ἀγλαοτίμων.
εἵνεκά σου τέκνου, χ' ἡμῶν σωτῆρος, Ἰησοῦ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΡΟΦΗΝ.

Κλείετε ἀθάνατον ψαλμοῖς θεὸν εὐεπέεσσιν.
Κεῖνος γὰρ πέλεται λίαν χρηστός τε ἀληθῶς.
ἡ δ' ἐλεημοσύνη αὐτοῦ αἰώνιός ἐστιν.
ὃς τρέφει αὐτάρκως συμπάσης κνώδαλα γαίης,
καὶ νοσσοὺς κοράκων, οἵπερ κράζουσι πρὸς αὐτόν.
οὐ χαίρει ῥώμῃ ἀλκῇ θ' ἵππου χρεμέθοντος.
οὔτ' ἀνδρὸς κνήμῃς εὐρώστοισιν μεγαθύμου.

χαίρει

Suos oculos attollunt ad te in cœlum,
Et tu pater, qui amans ſobolis es, victum ſingulis
Tua ſponte, & tempeſtiuè, planeq́ꝫ ſufficientem præbes.
Manum tuam omni genere bonorum refertam aperis,
Et omnia ſatias cum animi voluptate gaudioq́ꝫ.

O pater noſter, qui ſupremas domus inhabitas, &c.

O Pater omnipotens, qui omnia nutris, cum ſis miti animo præditus,
Benedic beneuolè nobis, doniſq́ꝫ tuis,
Quæ ex venerandis manibus tuis ſumpturi ſumus,
Propter tuum filium, ac noſtrum ſaluatorem, Ieſum.

GRATIARVM ACTIO POST CIBVM ſumptum.

LAudate immortalem Deum pſalmis facundis.
Valdè enim beneuolus eſt bonuſq́ꝫ reuera,
Et miſericordia eius in æternum durat:
Qui nutrit ſufficienter animantia totius terræ,
Et pullos coruorum, qui clamant ad eum.
Nec delectatur fortitudine roboreq́ꝫ equi hinnientis,
Neq́ꝫ tibijs robuſtis viri magnanimi:

χαίρει δ' ἀνθρώποις, οἵ μιν φοβέονται ἀμέμπτως,
ἠδ' ἐπιθυμοῦσιν καθαρῶς ἐλέοιο ἐκείνου.

Ὦ πάτερ ἡμέτερ', ὅς. καὶ τὰ λοιπά.

Σοὶ χάριν ἐκ θυμοῦ ἔχομεν πάτερ αὐτογένεθλε,
οὐνόματι Χριστοῖο ἐν αἰδοίῳ ἐπικούρου,
παιδὸς σοῦ κλειτοῦ, καὶ κυρίου ἡμετέροιο,
τῶν ὑπὲρ εὐχρήστων πασῶν εὐεργεσιάων,
ὃς ζώεις ἅμα καὶ ἄρχεις πολύολβος ἀγήρως.

ΕΥΧΗ ΠΡΩΙΝΗ.

Σοὶ πάτερ αὐτοκράτωρ χάριν οἶδα ἔγωγε μεγίστην,
κλειτῷ ἐν οὐνόματι Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ ἀγαυοῦ,
ὅττι με παννύχιον φιλικῶς κρατερῶς τε φύλαξας·
νῦν δ' ἐγὼ ἐξαῦτίς σοι ἐπεύχομαι, ὦ πάτερ ἐσθλὲ,
σήμερον εὐμενέως κακὰ πάντ' ἀπ' ἐμεῖο ἀμῦναι,
καὶ πάσης με ὅλως ἀφ' ἁμαρτάδος ἶφι φυλάττειν,
ὄφρα σοι ἡ ζωή μου ἅδῃ καὶ πρήγματα πάντα.
Σοὶ γὰρ ἐγὼ ψυχὴν καὶ σῶμα, καὶ ὅσσα μοί ἐστι,
πάντα ἐπιτρέπω, ἄγγελος ἱρὸς ἔμοιγε παρέστω,
ὄφρα μὴ ὑβριστὴς Σατανᾶς, ἀπατήλια εἰδὼς,
δειλῷ ἔμοιγε βροτῷ τέχνην τε μόρον τε φυτεύῃ.

Delectatur autem hominibus, qui ipſum timent inculpatè,
Et expetunt pura mente miſericordiam eius.

O pater noſter, qui &c.

Tibi gratias ex animo agimus pater æterne,
In nomine venerando Chriſti opitulatoris,
Filij tui inclyti, & Domini noſtri,
Pro omnibus tuis ſalutaribus beneficijs,
Qui viuis ſimul & regnas perbeatus in omni æternitate.

PRECATIO
MATVTINA.

Tibi pater omnipotens gratias ago maximas,
In præclaro nomine Chriſti, filij tui venerandi,
Quod me hac nocte amanter fortiterq́ defendiſti:
Nunc autem te rurſus precor bone pater,
Vt hodiè omnia mala à me beneuolè propulſes,
Et ab omni peccato me fortiter defendas,
Vt tibi vita mea placeat, & facta omnia.
Tibi enim ego animam & corpus, ac quæcunque habeo,
Omnia commendo, Angelus ſanctus mihi præſtò ſit,
Ne contumeliosus Satanas, fallacias ſciens,
Mihi miſero homini dolum interitumq́ ſtruat.

ΕΥΧΗ ΟΨΙΝΗ.

Σοὶ πάτερ οἶδα ἐγὼ πολλὴν χάριν ἔξοχ' ἄριστε
θεῷ ἐν οὐνόματι Χριστοῦ σέο τέκνου ἀγαυοῦ,
ὅττι φιλοστόργως με ἐν ἤματι τῷδε σάωσας.
ἠδ' αἰτῶ σε ὅσον δύναμαι περὶ κῆρι μάλιστα,
συγγνῶναί μοι πᾶν ὅ,τι μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη,
καὶ μετέπειτ' ἀπ' ἀχῶν καὶ ὑπερβασιῶν με
φυλάττειν.
Σοὶ γὰρ σῶμα ἐμὸν καὶ ψυχὴν, κτήματά τ' ἄλλα
πάντ' ἐγχειρίζω, πρὸς ἄγγελος οὐρανοφοίτης
σώζοι ἔμ', ὑβριστὴς ἵνα μὴ Σατανᾶς μοι ἀνάσσῃ.

PRECATIO VESPERTINA.

Tibi optime pater magnas ago gratias,
In diuino nomine Chriſti filij tui colendi,
Quod paternè me hodierno die ſeruaſti.
Ac oro te ex animo quantum poſſum maximè,
Vt mihi condones omne illud, quod non decenter à me perpetratum eſt,
Et deinceps à doloribus & peccatis me defendas.
Tibi enim corpus meum, & animam, bonaq́; alia
Omnia in manus trado, Angelus tuus in cœlos penetrans
Seruet me, ne iniurioſus Satanas vllam in me poteſtatem habeat.

TABV-

ΠΙΝΑΞ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ
ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ κόσμῳ θεοφιλῶν τάξεων καὶ διοικήσεων ἔργων καὶ καθηκόντων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ, καὶ ἐκκλησιαστῶν, καὶ ποιμένων ἔργου.

Τῆς α. πρὸς Τιμόθ. κεφ. γ,
καὶ πρὸς Τίτ. τῷ α.

Ἄνδρα ἐπίσκοπον ἠδ᾽ ἱερῆα δεῖ ἔμμεν ἄμεμπτον,
οὐ μοιχὸν, θεοπειθῆ ἀτὰρ παράκοιτιν ἔχοντα,
νηφάλιον πάνυ, ἠδὲ φιλόξενον, εὐφρονέοντα.
ἱδμοσύνης θ᾽ ἱερῆς ἀνδρῶν πολὺ φέρτερον ἄλλων,
ὀρθοτομεῖν ἁγίην διδαχὴν ἐπιτήδεον ὄντα,
ἀντιδίκους καὶ ἐπικρατέως ἐπέεσσιν ἐλέγχειν.
εὖ καὶ ἐπισταμένως εὐθύνοντα σφέτερον δῶ,
τέκνα τ᾽ ἔχοντα σαόφρονα ἠδὲ καὶ ἤθη ἄριστα.
δεῖ τ᾽ αὐτὸν μισεῖν τὴν οἴνωσίν τε μέθην τε,
ἠδ᾽ ἔριδας συμπάσας, ἀνδροφόνους τε ἀγῶνας,
πᾶντ᾽ αἰσχρὸν κέρδος τε καὶ ἐργασίαν δολόμητιν,
τήν τε φιλαργυρίαν ῥίζαν κακότητος ἁπάσης.
οὐδέ μιν ἀρτιμαθῆ δεῖ ἔμεν θείοιο λόγιο.

TABVLA OECONOMICA
DE OMNIVM PIORVM ORdinum ac ſtatuum officijs in mundo.
DE OFFICIO EPISCOPOrum, Parochorum & Concionatorum.
1. Timoth. 3. & Tit. 1.

VIrum epiſcopum & ſacerdotem decet eſſe irreprehenſibilem,
Non adulterum, ſed piam vxorem habentem,
Sobrium omnino, atque hoſpitalem, prudentem,
Qui peritia ſacra alijs viris longè antecellat,
Et ad rectè ſecandam ſacram doctrinam idoneus ſit,
Ac aduerſarios fortiter verbis refutare poßit:
Qui rectè & prudenter ſuæ domui præſit,
Liberosq́; habeat temperantes & optimis moribus prædi-
Decet etiam eum odiſſe vinoſitatem ebrietatemq́;, (tos,
Et contentiones omnes, lethaliaq́; certamina,
Omneq́; turpe lucrum & negotiationem fraudulentam,
Ac auaritiam, quæ omnis mali radix eſt,
Neque decet eum eße talem, qui nuper ſacras literas didicerit.

DE

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΤΩΝ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ Α-κροατῶν πρὸς τοὺς ποιμένας καὶ διδασκάλους ἑαυτῶν.

Εν τῇ πρὸς τοὺς Θεσσαλ. κεφ. ε.

Νουθετέω δ' ὑμᾶς φιλικῶς ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ,
δαψιλέως δόμεναι κλεάτων ἐξ ἱμεροέντων
ὑμετέροισι κατηχητῆς ἱερεῦσί τε ἄλλοις,
τοῖς λόγῳ ἐν θείῳ παιδεύουσιν σάφα ὑμᾶς.
τίετε γοῦν αὐτούς τε καὶ ἐκ θυμοῖο φιλεῖτε.
μὴ κακὰ βυσσοδομεύετε τῆς φρεσὶν ὑμετέρῃσι,
θεῖον ἐπεὶ ἔργον καὶ χρήσιμον ἐκτελέουσι.

ἔτι δὲ καὶ ἐν πρώτῃ πρὸς Τιμόθ.
κεφ. ε.

Τίσατε πρεσβυτέρους διπλῆς τιμῆσι ἀμέμπτως·
τοὺς δὲ μάλιστα, οἳ ἐν διδαχῇ θείῃ πονέουσιν.
ἐργατὴρ γὰρ ἅπας μισθοῦ ἑοῦ ἄξιός ἐστιν,
οὐδ' ὑγιοῦς διδαχῆς πέλεται ἀντάξιον οὐδέν.

Πρὸς Εβραίους τῷ ιγ.

Αἰδοίως παιδευτῆς ὑμετέροισι πίθεσθε,
ἐν φρεσὶ βαλλόμενοι διδαχὰς αὐτῶν βαρυτίμους,
ἀγρυπνοῦσι γὰρ ἀσκελέως ψυχῶν ὑπὲρ ὑμῶν,

εὐθυ-

DE OFFICIO AVditorum verbi diuini erga paſtores & Doctores ſuos.

1. Theß. 5.

HOrtor autem vos amanter dilecti fratres,
Vt liberaliter detis ex facultatibus iucundis
Veſtris doctoribus & ſacerdotibus aliјs,
Qui in verbo diuino vos manifeſtè erudiunt.
Honorate igitur illos, & ex animo diligite,
Non malè cogitate in mentibus veſtris,
Diuinum enim opus & vtile perficiunt.

Et 1. Timoth. 5.

Colite ſeniores duplici honore ſine reprehenſione:
Illos autem præcipuè, qui in doctrina diuina laborant:
Omnis enim operarius mercede ſua dignus eſt,
Neq; cum ſana doctrina quicquam æquiparari poteſt.

Ad Ebræos 13.

Reuerenter doctoribus veſtris obtemperate,
Animis imprimentes eorum doctrinas pretioſas,
Vigilant enim aßiduè pro animabus veſtris,

εὐθύνας θεῷ ἀθανάτῳ δώσοντες ἀμέμπτους,
τοίους οὖν παρέχεσθ᾽ ὑμᾶς αὐτοὺς πρὸς ἐκείνους,
ὄφρ᾽ ἔργον ποιῶσ᾽ ἑὸν εὔφρονα θυμὸν ἔχοντες
οὐ δὲ στενάζοντες· τόδε γὰρ μὴ συμφέρει ὑμῖν.

Πρὸς Κορινθίους τῷ θ.

Οἱ λόγον ὀρθοτομοῦσι θεοῦ σεσοφισμένοι ἄνδρες,
σφῶν ὑπὸ ἀκροατῶν πάνυ ἄξιοί εἰσι τραφῆναι.
σπουδαίως γὰρ τοῦτ᾽ ἐκέλευσε θεὸς πολύαινος.
οὗ φωνὴν ἀθετεῖν βροτῷ ἀνέρι οὐ θέμις ἐστί.

Πρὸς Γαλάτας τῷ ϛ.

Πᾶς ὁ διδασκόμενος διδαχὴν θεοῦ ἀστεροπητοῦ,
ἆθλα κατηχητῇ δότω, ἐσθῆτάς τε τροφήν τε,
μὴ σφάλλεσθε, φίλοι μου, ἀϊδρείῃσι νόοιο·
πάντα ὁρᾷ θεὸς οὐράνιος καὶ πάντ᾽ ἐπακούει,
οὐδέ πω ἐς᾽ αὐτοῖο σοφὸν νόον ἐξαλέασθαι,
ὃς μικρῶς σπείρει, μικρῶς χ᾽ ὅδε ἔπειτα θερίσει.
καὶ σπανίως ὁ διδοὺς, σπανίως ὅδε λήψεται αὖθις.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ.

Πρὸς τοὺς Ρωμ. κεφ. ιγ.

Πᾶς βροτὸς ἀρχόντεσσιν ἑοῖσιν ὑπήκοος ἔστω.
καὶ γὰρ ἅπας ἄρχων, θεράπων θεοῦ ἐστὶν ἄνω-
ἔκ τε θεοῦ βασιλῆες, τιμή τ᾽ ἐκ θεοῦ ἐστιν. (θεν·

ὃς δ᾽

Rationes Deo immorali daturi inculpatas:
Tales igitur præbete vos erga illos,
Vt opus ſuum faciant lætum animum habentes,
Non autem gemiſcentes: Hoc enim non expedit vobis.

1. Corinth. 9.

Qui verbum Dei rectè docent eruditi viri,
Digni ſunt omnino, qui à ſuis auditoribus nutriantur.
Seriò enim id iuſsit Deus multa laude dignus,
Cuius vocem contemnere mortali homini non fas eſt.

Galat. 6.

Omnis qui eruditur in verbo Dei fulgura ſuſcitantis,
Præmia doctori det, veſtesq́ cibumq́:
Ne erretis, amici mei, ſtulticia quadam mentis:
Omnia videt Deus cœleſtis, & omnia audit,
Neque licet eius ſapientem mentem euitare.
Qui parcè ſeminat, is & parcè metet:
Et parum qui dat, is parum etiam recepturus eſt.

DE MAGISTRATIBVS.

Rom. 13.

OMnis homo Magiſtratibus ſuis obediens ſit.
Etenim omnis magiſtratus Dei miniſter eſt ab alto:
Et à Deo reges ſunt, honor etiam à Deo eſt.

ὃς δ' ἀντιπράττει τάξει θείῃ ἀγερώχως,
τοῦτον ὁ παμμεδέων θεὸς αὖ μετέπειτα κολάσει.
οὐ γὰρ φάσγανον ἀμφίτομον φορεῖ εἰκῆ ὁ ἄρχων.
ἐστι γὰρ αὐστηρὸς θεράπων θεοῦ αἰὲν ἐόντος,
πρὸς τὸ κολαζέμεναι πάνθ', ὅστις ἀεικέα ῥέζει.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΜΕΝΩΝ.

τῆς α. πρὸς Τιμόθ. β.

Εὐχόμενοι λίσσεσθε θεὸν τὸν ἄνακτα κρεόντων
γηγενέων ὑπὲρ ἀνθρώπων, πάντων δὲ μάλιστα
σκηπτούχων ὑπὲρ ἀρχόντων ἅμα καὶ βασιλήων,
ἠδὲ δυναστέων τε καὶ ἡγεμόνων μεγαθύμων,
ὄφρα βίον ζώωμεν ἀχῶν ἔκποθεν ἀλάστων,
πάσῃ ἐν εὐσεβίῃ καὶ κυδαλίμῃς ἀρετῇσιν·
ὑμῖν γὰρ τόδε συμφέρει, ἠδὲ φίλον θεῷ ἐστιν,
ἡμᾶς ὃς λυγροῦ ἶφ' ἐξεσαίωσεν ὀλέθρου.

α. Πέτρου β.

Πειθαρχεῖτε ἀεὶ θείης χάριν εἵνεκ' ἐφετμῆς
τοῖς βασιλεῦσι κλυτοῖς, ἄλλοις τε καὶ ἡγεμόνεσσιν,
ἀρχοῖς κυδαλίμοις, ἄνδρεσσί τε βουλυφόροισιν,
οἷς λαοί τ' ἐπιτετράφαται τά τε κοινὰ μέμηλε.
τούτους γὰρ διέταξε θεὸς πανυπέρτατος αὐτὸς
εἰς τὸ κολαζέμεναι πικρῶς θνητοὺς κακοέργους,
ἠδὲ τὸ εὖ ῥέζειν τιμᾶν τ' ἀγαθοὺς καὶ ἀμώμους.

Qui autem reſiſtit ordinationi diuinæ ſuperbè,
Hunc omnipotens Deus viciſsim poſtea puniet.
Non enim gladium ancipitem geſtat fruſtra magiſtratus,
Eſt enim ſeuerus miniſter Dei immortalis,
Ad puniendum omnem hominem, qui non decentia facit.

DE SVBDITIS.

1. Timoth. 2.

PRecantes orate DEVM regem regnantium
Pro terreſtribus hominibus, omnium autem maximè
Pro ſceptriferis magiſtratibus & regibus,
Ac optimatibus, & ducibus magnanimis.
Vt vitam agamus ſine doloribus grauibus,
In omni pietate & laudabilibus virtutibus.
Vobis enim hoc expedit, & Deo gratum eſt,
Qui vos fortiter ex triſti liberauit exitio.

1. Pet. 2.

Obedite ſemper propter diuinum mandatum
Regibus inclytis, & alijs ducibus,
Principibus excellentibus, viriſq; Senatoribus,
Quibus & populi commendati ſunt, & Reſp. curæ eſt.
Hos enim ordinauit ſummus Deus ipſe
Ad acerbè puniendum homines ſceleratos,
Et ad benefaciendum ac tribuendum honores bonis & innocentibus.

ΤΟΙΣ ΑΝΔΡΑΣΙ ΓΕΓΑΜΗΚΟΣΙΝ.

Εν πρώτῃ πρὸς Πέτ. κεφ. γ.

Ανέρες εὐσεβέες φιλικῶς ἐγὼ ὔμμι παραινῶ,
εὖ καὶ ἐπισταμένως ὑμῶν ἀλόχοισι ξυνοι-
ἀσθενίην τ' αὐτῆ φερέμεν πρᾴως τε καλῶς τε, (κεῖν,
ὡς μετέχων σὺν σῶν χάριτος βίου ἀϊδίοιο.
ἤδὲ καὶ εἰρήνην κουροτρόφον ἀμφαγαπῶντες,
ἀφραδέως ποτὲ ἢ πικρῶς μὴ ἐρίζετε αὐτῆς,
ἡμετέρα ἵνα μὴ εὐχῆτε λίτητε ταραχθῇ,

Ταῖς γυναιξὶ γαμηθείσαις.

Ανδράσιν ὑμετέροις σεμναὶ πείθεσθε γυναῖκες
σπουδαίως αἰεὶ, ὡς κυρίῳ ἔξοχ' ἀρίστῳ·
ὥσπερ Σάῤῥα φυὴν ἐρατεινὴ δῖα γυναικῶν
ἀνδρὸς ἑοῦ Αβραὰμ πυκινῶς ἐπεπείθετο μύθοις,
ἠδὲ ὀνόμην' αὐτὸν σφὸν κοίρανον ἀγλαότιμον.
ταύτης οὖν ὑμεῖς πολύ φίλταταί ἐστε θύγατρες,
ἢν εὖ ποιοῦσαι οὐκ ὀῤῥωδῆτε ἀκαίρως.

Τοῖς γονεῦσι.

Υμᾶς ὦ πατέρες νῦν προτρέπω εὐφρονέοντας,
οὐκ ἐξοργίζειν παῖδας χαλεποῖσιν ἔπεσσιν,
ὅπως οὐ μικρόψυχοι δειλοί τε γένωνται.
αὐτὰρ ἐν εὐσεβίῃ πίστῃ παιδεύσατε αὐτοὺς

MARITIS.

1. Pet. 3.

MAriti pij, amanter ego vos moneo,
Vt rectè & prudenter apud veſtras vxores habite-
Imbecillitatemq́; illarum placidè & pulchrè feratis, (tis,
Vt quæ participes ſint gratiæ vitæ æternæ:
Et pacem, quæ iuuenum educatrix eſt, colentes,
Stultè vnquam aut acerbè non contendite cum ipſis,
Vt veſtra oratio & precatio non turbetur.

Vxoribus.

MAritis veſtris, vos caſtæ vxores, morigeræ ſitis
Studioſè ſemper, vt Domino longè optimo.
Quemadmodum Sara naturâ amabilis, illa præſtan-
tiſsima mulierum,
Mariti ſui Abrahæ ſedulò paruit verbis,
Et nominauit eum ſuum dominum venerandum.
Huius itaq; vos cariſsimæ filiæ eſtis,
Si benè facientes non meticuloſæ ſitis immodicè.

Parentibus.

VOs patres nunc hortor, qui rectè ſapitis,
Vt non ad iram prouocetis liberos moleſtis ver-
Ne puſillanimes timidiq́; ſiant. (bis,
Sed in omni pietate erudite eos

πρὸς τὴν λατρείαν θεοῦ ἀϊδίου πολύδωρον,
ὄφρα τὰ καλὰ μάθωσ᾽ ἀσκεῖν, τὰ δ᾽ ἀεικέα φεύγειν.

Τοῖς τέκνοις.

Υμετέροις, φίλα τέκνα, φίλοις πείθεσθε γονεῦσι·
τοῦτο ἐπεὶ ἐκέλευσε θεὸς, πάνυ ἔννομόν ἐστιν.
ἐν δ᾽ ἄλλοις πᾶσι προστάγμασι θεσπεσίοισι
μοῦνον τοῦτο ἐπαγγελίαν ταύτην ἔχει ἱρήν·
ὄφρ᾽ ἧς μακρόβιος, καὶ ὁρᾷς φάος ἠελίοιο
λαμπρὸν, ἄτερ λυπῶν ἐπὶ γαίῃ πουλυβοτείρῃ.

ΤΟΙΣ ΔΟΥΛΟΙΣ, ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΘΕραπαίναις, καὶ τοῖς μισθίοις, καὶ τοῖς ἐργάταις. Πρὸς τοὺς Εφεσ. κεφ. ϛ.

Υμῖν μοχθήροις δούλοισιν ἔγωγε παραινῶ,
ὑμετέροισι δυνάσταις ἐμμαπέως ὑπακούειν,
ὡς αὐτῷ Χριστῷ τῷ ἀμώμῳ καρδιογνώστῃ,
νόσφιν ἄτερ δόλου ἠδὲ καὶ ψευδομένης κολακείας.
αὐτόματοί θ᾽ ὑμῶν ἔργον ποιεῖτε ἀμέμπτως,
οἰόμενοι μὴ δουλεύειν ἄνδρεσσι βροτοῖσιν,
ἀλλὰ θεῷ, ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷ καὶ πάντ᾽ ἐπακούει.
ὅ,τι δ᾽ ἐρῶ, τῆς φρεσὶ φυλάξατε ὑμετέρῃσι·
πᾶν ὅ,τι θνητὸς ἀνὴρ πράττει καλὸν ἐν χθονὶ δίᾳ,
τοῦτ᾽ αὐτὸς καρπώσεται ἐκ θεοῦ αἰὲν ἐόντος,
εἴθ᾽ ὅδ᾽ ἐλεύθερος, εἴτ᾽ ἐπίμοχθος δοῦλος ὑπάρχει.

Ad cultum æterni DEI fructuoſum,
Vt diſcant honeſta exercere, turpia autem vitare.

Liberis.

VEſtris, dilecti filij, caris obedite parentibus,
Id quoniam mandauit Deus, omnino iuſtum eſt.
Inter alia autem mandata diuina
Hoc ſolum promiſsionem hanc ſacram habet:
Vt ſis longæuus, & videas lumen Solis
Splendidum ſine doloribus in terra multos alente.

SERVIS, ANCILLIS, mercenariis & operariis Ephes. 6.

VOs laborioſos ſeruos ego moneo,
Vt veſtris Dominis promptè pareatis.
Sicut ipſi Chriſto, irreprehenſibili cordium ſcrutatori,
Sine dolo & pernitioſa adulatione:
Vltroq; veſtrum officium facite ſine crimine,
Exiſtimantes vos non ſeruire hominibus mortalibus,
Sed Deo, qui omnia intuetur, & omnia audit.
Quod autem dicturus ſum, vos firmiter memoria tenete:
Quicquid mortalis homo boni fecerit in terra diuina,
Huius ipſe fructum percipiet à Deo immortali,
Siue is liber, ſiue laborioſus ſeruus extiterit.

Τοῖς οἰκοδεσπόταις καὶ ταῖς οἰκοδεσποίναις.

Πρὸς τοὺς Ἐφ. κεφ. ϛ.

Ἠδ' ὑμεῖς οἱ ἀνάσσοντες ποιεῖτε τὰ αὐτὰ
πρὸς τοὺς ἀρχομένους ὑμῶν, ἀνιέντες ἀπειλὰς,
ἀσκοῦντες δ' ἐπιείκειαν λόγῳ ἠδὲ καὶ ἔργῳ.
καὶ φράζεσθε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν ἀκριβῶς,
παμβασιλεὺς ὅτι καὶ ὑμῖν ἐνὶ οὐρανῷ ἐστὶν,
οὐδενὸς ὃς θνητοῦ ἀλέγει χθονίοιο πρόσωπον,
καίπερ ὑπέρθυμός τε καὶ ἄλκιμός ἐστιν ἐκεῖνος.

Τοῖς νεωτέροις.

Αἰζηοὺς πάντας νῦν προτρέπω εὐσεβέοντας,
ἀνδράσι πρεσβυτέροις πολιοκροτάφοισι πίθεσθαι.
μικρὰ φρονοῦντες ὅλως ὑπερηφανίης ἀμελεῖτε.
μισεῖ γὰρ κρατερὸς θεὸς ἄνδρ' ὑπέρογκον ἕκαστον,
τοῖς δὲ ταπεινοῖσιν σφετέρην χάριν αὐτὸς ὀπάζει.
τοὔνεκα θνητὸς ἀνὴρ φρεσὶ μικρὰ φρονείτω ἕκαστος,
ὄφρα μιν ἐν καιρῷ ὑψοῖ θεὸς ὀβριμοεργός.

Ταῖς χήραις.

Πᾶσα γυνὴ κεδνὴ μὴ ἔχουσα φίλον παρακοίτην,
εἰς θεὸν ἐλπωρὴν ἐχέτω τὸν παμμεδέοντα,
ἐμμενέτω τε προσευχῆσιν νύκτας τε καὶ ἦμαρ.
χήρα ἐπεὶ τοίη θυγάτηρ ἐρατὴ θεῷ ἐστὶν,

Patribus familias, & matribus familias. Ephe. 6.

ET vos qui alijs imperatis, facite eadem
Erga ſubditos veſtros, omittentes minas,
Exercentes autem æquitatem ſermone & facto,
Et tota mente atque animo cogitate ſedulò,
Quod & vobis ſummus rex in cœlo ſit,
Qui nullius mortalis hominis perſonam curet,
Quantumuis faſtuoſus & fortis is ſit.

Communi iuuentuti.

IVuenes omnes nunc moneo pietatis ſtudioſos,
Vt viris ætate prouectis & canitie venerabilibus obediant.
Humiliter de vobis ſentientes, ſuperbiam vitate:
Odit enim fortis Deus omnem hominem ſuperbia elatum,
Humilibus autem ſuam gratiam largitur.
Quamobrem humiliter de ſe ſentiat omnis homo mortalis,
Vt ipſum in tempore opportuno exaltet Deus, qui operibus
potens eſt.

Viduis.

OMnis honeſta fœmina, non habens carum maritum,
In Deum omnipotentem ſpem ſuam collocet.
Perſeueretq́ in precibus noctes & dies.
Vidua enim talis Deo filia amabilis eſt.

ΠΙΝΑΞ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ.

ἡ δ᾽ ἁγνῷ Χριστῷ νύμφη πολήκρατος αἰεί.
ἡ δ᾽ ἔργοις ὀλοοῖς χαίρει δολίης Ἀφροδίτης.
ἀνδρὸς τερπομένη ἀνόμῳ φιλότητι καὶ εὐνῇ.
κάτθανεν ἥδε γυνή, καίπερ ζωοῖσι μέτεστι.

Τοῖς πολλοῖς περὶ τοῦ φιλεῖν ἀλλήλους.

Στέργε βροτοὺς ἄλλους τε καὶ εὖ ποίησον ἐκείνους,
ὡς παρὰ τῶν αὐτῶν ἐθέλεις σοὶ ὅμοια γενέσθαι.

Et caſto Chriſto ſponſa longè cariſsima ſemper:
Quæ autem gaudet pernitioſis factis doloſæ Veneris,
Seſe oblectans viri illegitimo amore & lecto,
Mortua eſt hæc mulier, licet adhuc inter viuos verſetur.

Omnibus in commune de mutua Dilectione.

Dilige alios homines, & benignè fac illis,
Quemadmodum ab ipſis tibi ſimilia fieri cupis.

IVDICIVM D. VRBANI RHEGII DE D. MARTINO LVTHERO, deſcriptum è quadam ipſius Epiſtola ad amicum quendam Auguſtæ tum agentem, Luneburgo, Anno M. D. XXXIIII. ſcripta.

CVM Saxoniam peterem (inquit) Coburgi integrum diem ſolus cum Luthero, viro DEI tranſegeram: quo die nullus mihi in vita fuit iucundior. Talis enim ac tantus eſt Theologus Lutherus, vt nulla ſecula habuerint ſimilem. Hoc magis execror ſtultitiam & arrogantiam Carlaſtadianorum, qui ſibi placent, quaſi Luthero queant conferri, cuius vm-

bram

bram nou aſſequuntur, cum omni eruditione, quam iactant. Semper mihi magnus fuit Lutherus. At iam mihi maximus eſt. Vidi enim præſens & audiui, quæ nullo calamo tradi poſſunt abſentibus &c.

ALIVD EIVSDEM EX ALTEra quadam Epiſtola ad Fratres in Chriſto ſuos in ſuperiore Germania agentes, Luneburgo ſcripta.

EGO (inquit) forſitan in iudicanda vera doctrina non omnino truncus ſic iudico. Neminem eſſe, qui poßit odiſſe Lutherum, ſi eum nouerit. Indicant libri ſpiritum Lutheri, ſed ſi propius inſpexeris hominem, ſi de rebus diuinis ipſum audieris Apoſtolico ſpiritu diſſerentem, tum dices,

dices, Vincit præſentia famam. Maior eſt Lutherus, quàm vt à quouis ſciolo poſſit aut debeat iudicari. Vide quàm magnifica Dei gratia ſit in homine, cuius certè me non pudet. Dicam quod ſentio. Scribimus quidem paſſim, & tractamus ſcripturas, abſit inuidia verbo, ſed Luthero collati diſcipuli ſumus. Hoc iudicium non ex amore fluit, ſed potius amor ex iudicio: Neminem contemno. Malo contemni quàm laudari. Sed rurſum contemni Lutherum, electiſſimum illud Spiritus ſancti organum non patiar. Er bleibt nöch wol ein Theologus für der gantzen welt / das weis ich / ich kenne jhn nu bas denn zuuor / ehe ich jn hab ſelbs geſehen vnd gehört. *Me vehementer cruciat ingens inter-*

ter-

teruallum,quo abſum à Witeberga. Nam Luneburgum 34. miliaribus diſtat à VViteberga verſus Holſatiam & Daniam, &c.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0085-6

154802

AB: 154802

ULB Halle 3
003 864 588

56.

VD17

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0087-7

...:q̄ multi dico uobis q̄rent
...n poterunt. Cum autē intra
...familias ⁊ clauserit ostiū: inci
...s stare. ⁊ pulsare ostiū dicētes.
...nobis. ... respondens dicet uo
...scio uos: unde sitis. Tunc inci
...cere. ... manducauimus coram
...imus: ⁊ in plateis nr̄is docuis
...et uobis. Nescio uos unde si
...dite a me omīs operarij iniqui
...erit fletus ⁊ stridor dentiū:
...eritis abraham ⁊ ysaac ⁊ iacob
...phetas in regno dei. uos autē

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0088-3

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

ΜΑΡΤΕΙΝΟΥ

ΤΟΥ ΛΟΥΘΗΡΟΥ, ΤΟΥ ΤΗΣ ΟΡ-
θῆς εὐαγγελίου διδαχῆς ἐπανορθω-
τοῦ, στίχοις Ἑλληνικοῖς μεταφρα-
σθεῖσα, ὑπὸ

ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ ΠΟΣΣΕΛΙΟΥ.

CATECHESIS

MARTINI LVTHE-
RI, PVRIORIS DOCTRINÆ
Euangelij inſtauratoris, verſibus
Græcis reddita
à

IOHANNE POSSELIO.

Cum interpretatione Latina
M. IOHANNIS POSSELII
iunioris.

ROSTOCHII
Typis Stephani Myliandri.
1589.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-251540-p0089-2